

Högst och lägst lön

Fannie tjänar
mest s 4-5

Avdelning i kris

Maktspråk –
utvägen? s 8-9

På spaning efter vishet

Kunskap är inte
allt s 22-23

2/04

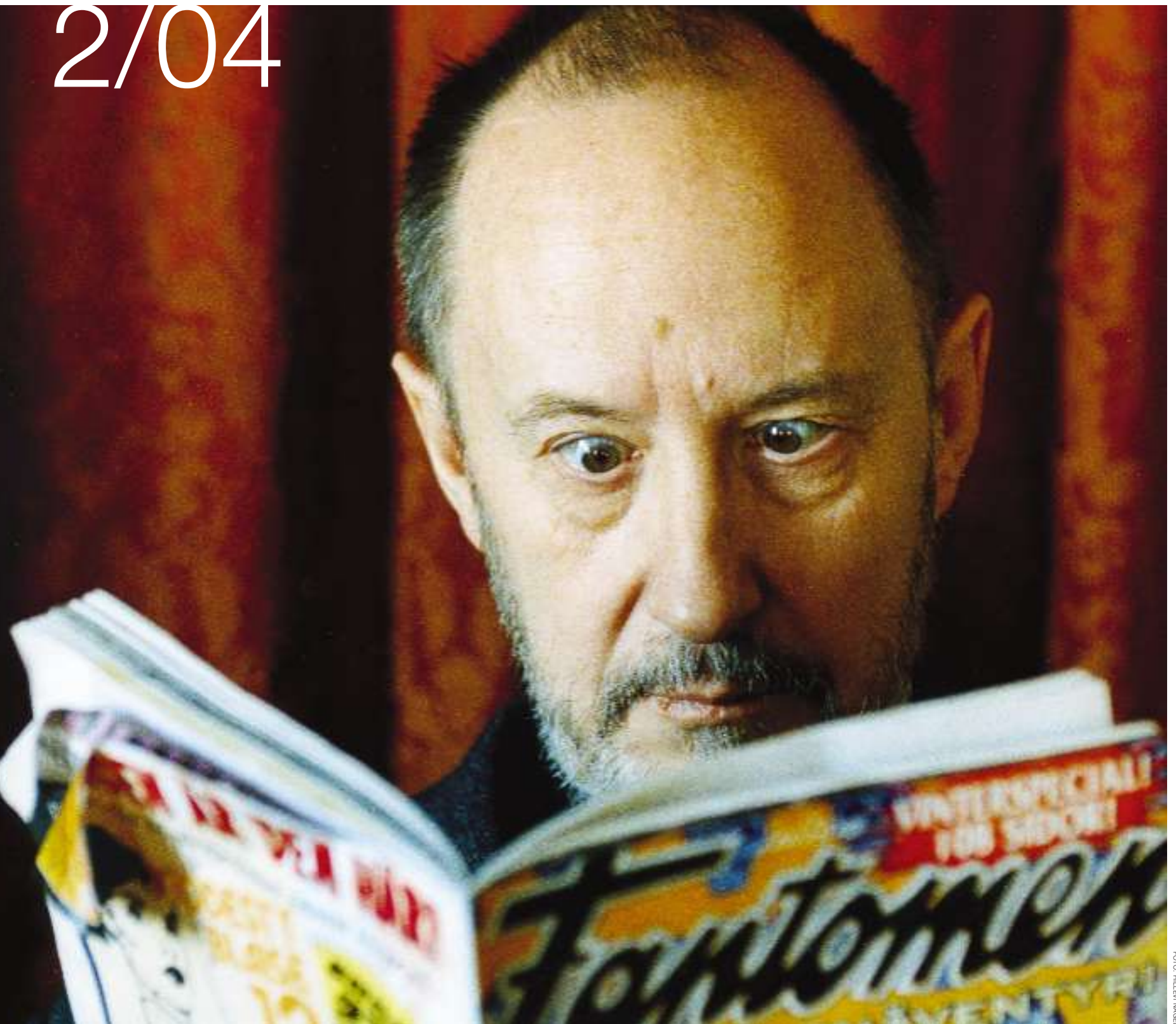

FOTO: HILLEN NAGEL

Fantomdiggare, music lover och buddhist

Jan Bärmarks syn på vetenskapsteori rymmer många dimensioner s 12-13

3 Svårare att få rehabträning
sedan Previa tog över

4-5 Invandrarkvinna toppar
löneligan

6-7 F d officer blir förvaltningschef

8-9 Bedrövlig arbetsmiljö vid
avdelningen för studentfrågor

10 Om den endimensionella
mediebildens

12-13 Jan Bärmark som riksbuddhist

14 Okänd styrelse inget stort
problem

15 Karta och kompass
krävs för att hitta GU

16 Latinamerikakännare fyller
80 år

17 Sahlgrenska backar
om organisation

18 Leslie Johnson tar över

20 DAMP-debatten fortsätter

22-23 Kunskap förändras – visdom
består

GU Journalen

GU JOURNALEN är en personal- och nyhetstidning från Göteborgs universitet

CHEFREDAKTÖR: Allan Eriksson/Tel: 773 1021
allan.eriksson@adm.gu.se

BITRÄDANDE REDAKTÖR: Eva Lundgren/Tel: 773 1081
eva.lundgren@adm.gu.se

REPORTRAR: Lars Nicklason/Tel: 773 1014
lars.nicklason@adm.gu.se
Kajsa Asklöf/Tel: 773 5708
kajsa.asklof@adm.gu.se

REPRO: Göran Olofsson/Tel: 773 2929

FOTOGRAF: Göran Olofsson/GU. Om inget annat anges

LAYOUT/GRAFISK FORMGIVNING: Anders Eurén

ANSVARIG UTGIVARE: Siv Bondenäs Brink (ej i detta nummer)

STF ANSVARIG UTGIVARE: Åke Pettersson

MEDVERKANDE SKRIBENTER: Kerstin Norén, Lena Johannesson, Maria Edström,
Leif Pagrotsky

KORREKTUR: Britt Kihlman

ADRESS: GU Journalen, Göteborgs universitet
Box 100, 405 30 Göteborg. Fax 031-773 4354

E-POST: gu-journalen@gu.se

INTERNET: http://www.gu.se/aktuellt/gu-journalen

WEBBTIDNING: Mikael Stoltz

TRYCK: Elanders Infologistics Väst AB, Mölnlycke.
Tidningen trycks på miljövänligt papper som
uppfyller kraven för Svanenmärkning.

UPPLAGA: 6 200 ex

UTGIVNING: 6 nummer/år. Nästa GU Journal utkommer i juni.

MANUSSTOPP: 28 maj 2004

ADRESSÄNDRING: Gör skriftlig anmälan till redaktionen.
För obeställt material ansvaras ej.
För ej signerat material ansvarar redaktionen.
Citera gärna, men ange källan.
ISSN 1402-9626

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Mediebildens av GU bättre än väntad

PLÖTSLIGT EN DAG känner man att våren är här, för min del den första våren på plats i Göteborg. Vi är många som längtat efter vårsolens värme och det fina ljuset. Jag njuter till och med av kajornas kraxande när jag promenerar längs Vasagatan.

För någon vecka sedan upplevde jag sommarklimat i Sydamerika i sällskap med bland andra några dekaner. Vi besökte ett antal universitet och forskningsinstitut i Uruguay, Chile och Brasilien. Jag hoppas och tror att även denna delegationsresa, som låg i planen från min företrädares tid, kommer att vara till nytta för våra relationer till de partneruniversitet som vi besökte.

Successivt håller universitetsledningen på att kompletteras. Den första maj tillträder P-O Rehnquist som förvaltningschef. Han har omfattande och gedigna erfarenheter från några andra lärosäten och jag ser mycket fram emot att få arbeta tillsammans med honom.

NÄR JAG TILLTRÄDDE som rektor var ett av universitetsstyrelsens önskemål att ledningsformerna för universitetet skulle förändras. Huvuddelen av detta är nu gjort. Ett annat var att den interna fördelningen av resurser och kostnader inom universitetet måste förnyas. Bland annat bedömdes det vara nödvändigt att skapa system som tydligare än idag visar hur resurser fördelas, hur och var olika typer av kostnader uppstår samt hur dessa debiteras på olika kostnadsbärare inom universitetet.

En konsekvens av diskussioner inom rektors ledningsgrupp är att ett projekt nu satts igång för att ta fram system som uppfyller nämnda krav bättre än dagens system. Wanda Klintberg har knutits till universitetet som projektledare på halvtid under en projektperiod på storleksordningen ett år. Många inom universitetet känner Wanda från hennes tid här. Efter det har hon bland annat varit förvaltningschef vid Malmö högskola och senast arbetat vid utbildningsdepartementet som huvudsekreterare i forskarutbildningsutredningen.

Det stora PA/HR-projektet inom det personaladministrativa området drivs vidare. Den första etappen är nu klar i och med att ett nytt system för hantering av löner och resekostnader togs i bruk under mars månad på ett lyckat sätt. Vi förväntar oss många positiva effekter allteftersom nya rutiner kan tas i bruk. Bland annat kommer bemanningsplaneringen på institutionerna att kunna underlättas avsevärt så småningom. Ett motsvarande genomgripande projekt på ekonomisidan, det så kallade NEKST-projektet, kommer på motsvarande sätt att förbättra de ekonomiska rutinerna. Båda systemen utnyttjar IT-stöd som utvecklas parallellt med den övriga systemutvecklingen.

Jag märker att jag som rektor vid det stora Göteborgs universitet periodvis sysslar oproportionerligt stor del av min tid med administrativa frågor. Det är säkert naturligt att det blir så i en organisation som denna. Då uppskattar jag dock ännu mer att kunna delta i seminarier av olika slag ute på fakulteterna eller få möta verksamhetsföreträdare i angelägna frågor av pedagogisk eller vetenskaplig natur.

GÖTEBORGS UNIVERSITET fortsätter att på många sätt uppmärksammas positivt i omvärlden. Det senaste var när Kungl. Vetenskapsakademien härom veckan delade ut de stora Göran Gustafsson-priserna för 2004 på vardera 4,6 miljoner kronor till fem unga forskare av vilka tre kom från Göteborg. Två av dessa, professorerna Jan Borén och Jeff Steif, är anställda vid vårt universitet. Vi kan vara stolta över att ha dessa och andra framgångsrika medarbetare som verkningsfullt bidrar till att öka universitetets anseende bland oss.

Innan jag kom till Göteborg, fick jag veta att universitetet brukar vara hårt ansatt i de lokala medierna. Jag tycker dock att antingen var ryktet betydligt överdrivet eller också räkar vi vara inne i en tid med färre anledningar för medierna att ta upp sådant som vi kan uppleva som negativt. Ibland har jag ärenden på mitt bord där personer deklarerar att de kommer att gå till medierna om man inte får som man vill. Mitt standardsvar i sådana fall är att jag inte låter mig påverkas av sådana argument, i den mån det nu kan betecknas som argument. Duktiga journalister bedömer bäst själva om något är värt att ta upp offentligt eller inte.

Gunnar Svedberg

Halverad rehab

– allt färre får hjälp sedan Previa tog över

Sedan Previa tog över företagshälsovården för två år sedan har antalet GU-anställda som får rehabilitering på Fysiken gått ner till hälften.

Detta trots att träningen, enligt GU:s egen utredning, visat sig oerhört framgångsrik.

REHABTRÄNINGEN ÄR NÅGOT av Fysikens flaggskepp. Sedan 1991 har den GU-anställda som haft stressrelaterade symptom som ont i nacke eller rygg kunnat gå till företagsläkaren som skrivit remiss till Fysiken. Där har sedan en sjukgymnast gjort en screening och arbetat fram ett skraddarsytt program utifrån patientens problem. Träningen är på tio veckor, tre gånger i veckan.

Resultaten har varit uppseendeväckande positiva – efter ett år är hela 94 procent av patienterna fortfarande besvär-fria eller klart bättre och cirka 72 procent fortsätter träna, enligt en utredning utförd på uppdrag av GU. I de flesta fall handlar det dessutom om personer som aldrig tränat tidigare.

Trots de goda resultat som GU:s utredning kommit fram till har antalet GU-anställda som remitteras till rehabiliteringsträning på Fysiken gått ner till hälften på två år.

– Tidigare tog vi emot 75 patienter per år. Nu är det färre än fyrtio, berättar David Horn, verksamhetschef på Fysiken. Vi tror att skälet är att Previa inte har kapacitet att ta emot alla som har behov av att komma hit.

ENLIGT CHRISTINA NORDBERG, personal- och organisationsutvecklingsdirektör vid GU, är skälet dock ett annat.

– När jag talat med Previa säger man att det skett en behovsförskjutning på senare år. I dag vänder sig inte så många till Företagshälsovården för kroppsliga besvär – cirka 80 procent söker i stället för stress och utmattning.

Men det är just vid behandling av stress som rehabiliteringen är värdefull, menar David Horn. Han får medhåll av Peter Währborg, VD för institutet för stressmedicin och docent i kardiologi vid Sahlgrenska akademien.

– Det finns en hel del vetenskapliga belegg för att fysisk aktivitet är till gagn för patienter med stressrelaterad ohälsa. Det är tveklöst så att det är en bra behandlingsmetod, kanske den bästa vi känner till, inte minst ur preventiv synpunkt. God fysisk kondition förebygger risken för att drabbas av stress och om man ändå drabbas minskas konsekvenserna.

Christina Nordberg menar dock att även GU:s satsning på friskvård kan ha

betydelse för det minskade behovet.

– Numera kan varje GU-anställd använda en timme per vecka på betal arbetstid för friskvård. Dessutom kan man få upp till 1 000 kronor per år för motion eller annan friskvård på valfri motionsanläggning.

GU SATSAR 5,7 miljoner kronor per år på Företagshälsovård. För pengarna får man en läkare och sjukgymnast på 75 procent vardera, en företagssköterska på heltid samt tillgång till psykolog, organisationskonsult och koordinator. Cirka 40 procent av summan går till förebyggande insatser.

– Företagshälsovård handlar alltmer om just förebyggande åtgärder, menar Christina Nordberg. Bland annat har vi

FOTO: FYSIKEN

satsat två miljoner kronor på att få ner sjuktalet ute på fakulteterna. Den grundläggande frågan är egentligen hur vi får en så god arbetsmiljö att arbetsrelaterade skador går ner till ett minimum.

I höst ska avtalet mellan GU och Fysiken skrivas om. Från Fysikens sida hoppas man på förnyat förtroende och att avtalet i framtiden också ska gälla studenterna.

– Det är märkligt att GU gör en utredning som visar att rehabiliteringen är oerhört framgångsrik – och sedan ändå inte utnyttjar den här möjligheten. Träningen ger människor hjälp till livslång friskvård, menar David Horn.

**Eva Lundgren,
Lars Nicklason, Allan Eriksson**

Miljoner till arkivering

EFTER RIKSARKIVETS skarpa kritik mot GU:s arkivverksamhet har rektor beslutat satsa över 7,5 miljoner kronor på att rätta till bristerna. Pengarna kommer främst att gå till löner – 22 arkivarier (tio under ett år och 12 under ett halvår) ska projektanställas.

– Det här projektet ska rätta till gamla synder och få ordning på det material vi har. Det innebär alltså inte att den kontinuerliga arkiveringen kommer att fungera. Det måste vi också ta tag i, säger kanslichef Gunilla Dörner Buskas.

Hon hoppas att 16 årsarbetare räcker, men hon är inte säker. En enkel överslagsräkning ligger bakom siffran.

– Att det är ett jämnt antal beror på att arkivarierna kommer att jobba i par ute på institutionerna. Då blir arbetet mer effektivt.

Men pengarna då? Varifrån ska de tas? Ekonomidirektör Per-Erik Eriksson vet inte ännu.

– I det akuta läge vi har tas pengarna från icke fördelade anslagsmedel. Men när vi gör budgetarbetet för 2005 får vi se var kostnaderna egentligen kommer att läggas. Vi kan inte ta det här direkt ur statsanslagen utan externa medel måste till. Sedan är frågan om pengarna ska tas centralt eller om institutionerna ska vara med och bekosta det här.

Kemi säger upp lärare

I SLUTET AV förra året hotades åtta lärare/professorer vid institutionen för kemi med uppsägning. Men istället blir det två eller tre som får gå.

Ökade externa bidrag och tillfälliga lösningar innebär att den rekordstora uppsägningen på kemi kan undvikas.

Av varslade åtta lärare, varav sex professorer, blir fem kvar i tjänst. Två lärare får gå, ytterligare en kan bli uppsagd eller omplacerad. Ökade externa bidrag har varit räddningen för övriga.

Den ekonomiska situationen på kemi är fortsatt allvarig (läs GU Journalen nr 6-2003). Det samlade underskott är idag cirka 16 miljoner kronor och ska betalas tillbaka före utgången av 2006.

– Vi har en tuff tid, de uppsägningar som vi tvingats verkställa är tragiska, säger professor och prefekt Elisabet Ahlberg. Jag är ändå optimistisk att vi ska klara återbetalningen utan att det får alltför negativa konsekvenser. Men det kommer att kräva uppföring av oss alla.

Hon tjänar bäst vid GU

texter: LARS NICKLASON

Vem tror du är bäst betald vid GU? Någon vit, manlig projektör i femtiofemårsåldern? Fel. Den som tjänar mest är kvinna, svart och tillika invandrare.

Fannie Gaston-Johansson, dekanus vid Vårdvetenskapliga fakulteten, har löneförmåner som saknar motstycke vid GU.

FANNIE GASTON-JOHANSSON har fri bostad och fri bil och bensin. Bostadsförmånen är värd 9 500 kronor per månad och bilförmånen uppgår till 3 383 kronor per månad. Läger man också till dekanustillägget på 14 000 kronor till grundlönen på 75 100 kronor tjänar hon 101 983 kronor i månaden. När hon är i Göteborg. Fannie Gaston-Johansson arbetar fem månader om året i USA, visserligen för GU:s räkning, men under tiden hon är där är hon inte aktiv som dekan och transporten till och från arbetet, den står hon då själv för (i Sverige hyrs en bil under de perioder hon är i landet). Det innebär ett avdrag på 15 383 kronor i månaden. Den genomsnittliga månadslönen över ett år blir då 95 573 kronor – jämfört med vad Skandiadirektörer och andra inflytelserika herrar tjänar är det givetvis vad som på nysvenska brukar kallas "peanuts".

GU Journalen törs dock säga att vilken annan nysvenska som helst (möjligtvis med undantag av drottning Silvia) skulle bli mäkta imponerad. Men det här handlar förstås inte

om att GU vill slå ett slag för en jämställd och jämlik lönepolitik. Martin Björkman, förste forskningsingenjör vid avdelningen för miljömedicin och fackligt förtroendevald för SACO, menar att Fannie Gaston-Johanssons lön ger fel signaler.

– När jag sitter i löneförhandlingar känns det väldigt svårt att motivera att lönerna inte kan höjas med några

Med lön inklusive förmåner på över 100 000 kronor och 25 procent i skatt har Fannie Gaston-Johansson all anledning att vara nöjd

hundralappar för adjunkter, lektorer och andra. De undrar så klart hur detta hänger ihop?

EFTERSOM MÅNGA av SACO:s medlemmar reagerat på ryktet om Fannie Gaston-Johanssons höga lön och förmåner har Martin Björkman begärt att få ut hennes avtal. Men han stötte på motstånd och har ännu inte fått ut något material.

– Det är märkligt att man försöker mörka en sådan här sak. Det gör bara

folk ännu mer misstänksamma och irriterade, säger han och fortsätter:

– Först var det informationsdirektören som fick 70 000 härom året. Då studsade man till. Men här har man verkligen kryddat rejält: dekanstillägg, bil, bostad, USA-resor. Jag kanske hade svårt 75 000, men den här lönen är inte rimlig, speciellt inte med tanke på fakultetens dåliga eko-

man helt enkelt tvungen att betala.

– Men jag skulle bli ytterst förvånad om sådana här avtal fattades idag, säger Gunnar Svedberg.

Utan rektors inblandning är det inte heller möjligt. Efter att Sahlgrenska akademien 2002 gav sin nya informationsdirektör 70 000 kronor i månaden plus tjänstebil beslutade GU:s förre rektor Bo Samuelsson att begränsa delegationen vid lönesättningen till 40 000 kronor för lärare och 35 000 kronor för övrig personal. Löner utöver denna nivå ska sättas i samråd med rektor.

Vid Sahlgrenska akademien kan exekutiva chefen, Pam Fredman, bara konstatera att hon ärvt Fannie Gaston-Johanssons avtal från den tidigare ledningen.

– Jag kan inte göra någonting. Det har funnits ett skriftligt avtal och det är korrekt utformat. Men det är klart att man kan ha synpunkter på lönenivån.

Pam Fredman tror inte heller att Fannie Gaston-Johansson hade fått samma lön om hon tillträtt idag.

– Inom ämnet vårdvetenskap har marknaden varit ansträngd, men jag tror det har lättat. Fler har disputerat och det finns också fler professorer.

Fotnot: Fannie Gaston-Johansson har särskild inkomstskatt för utlandsbosatt, så kallad SINK. Oavsett vad hon tjänar betalar hon då 25 procent i skatt. GU betalar också Fannie Gaston-Johanssons flygresor till och från USA.

Bästa lönen i Sverige?

Fannie Gaston-Johanssons lön verkar stå sig väl i Universitetsverige. GU Journalen har tagit del av lönestatistik från fyra universitet – Lund, Uppsala, Stockholm och Karolinska institutet. Bland dem fanns det ingen som hade en bättre lön.

DE FYRA UNIVERSITETEN har en sak gemensamt som skiljer dem från GU. Hos dem är det högste chefen, rektor, som har högst grundlön. Vid Karolinska institutet, Lund och Stockholm räcker dessa grundlöner också till topp-placeringen inom de enskilda universitetens löneligor. Allra bäst tjänar Karolinska institutets Harriet Wallberg-Henriksson som med en lön på 90 000 kronor i månaden tjänar 10 000 kronor mindre än

Fannie Gaston-Johansson. Två kvinnor i topp alltså.

Men efter dessa kommer en man, en gästlärare vid Uppsala universitet, som kostar 80 276 kronor i månaden (inklusive 7 200 kronor i bostadsförmån). Vid samma universitet tjänar rektor Bo Sundqvist, som näst bäst betald, 76 000 kronor. Hans kollegor, Kåre Bremer vid Stockholms universitet och Göran Bexell vid Lunds universitet, tjänar 77 000 kronor respektive 76 000 kronor i månaden. Gunnar Svedberg hamnar alltså inte bara långt ner i GU:s löneliga, han tjänar dessutom sämre än sina rektorskollegor. Dock bara ett eller par tusen sämre än rektorerna i Lund, Uppsala och Stockholm. Att Karolinska institutets Harriet Wallberg-Henriksson tjänar så mycket kan tyckas

anmärkningsvärt – det är ju trots allt regeringen som sätter rektorernas löner.

Annars är det få kvinnor som får plats på universitetens lönetopplistor. Vid Uppsala universitet finns till exempel ingen bland de tio bäst betalda, vid Karolinska finns bara nämnde rektor och vid Stockholms universitet finns två. Lunds universitet stoltserar dock med fyra kvinnor på tio-i-topp-listan. Av dem tjänar en professor 75 800 kronor, vilket är en femtiolapp mindre än vad den näst bäst betalde mannen vid universitetet tjänar. Lund har den i särklass jämnaste tio-i-topp-listan. Det skiljer bara 9 200 kronor mellan rektorn i topp och en projektledare på tiondeplatsen. Vid nästa löneförhandling kan allt hända!

Han tjänar sämst vid GU

Vem tror du tjänar minst vid GU? Någon invandrad, lågutbildad städerska? Fel. Sämst betald är dataregistreraren Jonas Fors. Han tjänar 7 000 kronor i månaden för sitt halvtidsarbete.

DEN SÄMST BETALDA lokalvårdaren tjänar 15 500 kronor i månaden. Ett tiotal personer – några projektassistenter, ett tekniskt biträde, ett ekonomibiträde och en laboratorieassistent – har sämre lön vid

GU. Allra sämst har Jonas Fors, 21-årig filosofistudent, som sedan förra sommaren arbetar halvtid som dataregistrerare vid avdelningen för pediatrik.

– Förutom att vara snabb på tangentbordet behöver man inga direkta förkunskaper för det här arbetet. Men lite koll får man ha. Man läser ju mycket journaler med krångliga ord. Man får göra vissa bedömningar och fatta beslut ibland.

Egentligen tycker han att lönen är okej, fast det är klart att att han kan tänka

sig en högre lön. Speciellt när han får höra vad GU:s bäst betalda tjänar.

– Jag vet inte om någon förtjänar 100 000 kronor. Jobbar man dygnet runt så ska man förstås ha bra betalt, men inte hur mycket som helst. Och, förresten, vem hinner göra slut på 100 000 om man jobbar hela tiden? Jag och vissa andra borde få en lite större del av kakan.

Löneligan

TIO-I-TOPP-LISTA	LÖN	TILLÄGG	FÖRMÅN	LÖN TOTALT
Fannie Gaston-Johansson Dekanus på Vårdvetenskapliga fakulteten	75 100	14 000	12 883	101 983
Göran Bondjers Professor, Sahlgrenska akademien	66 270	22 600		88 870
Staffan Edén Dekanus på Medicinska fakulteten	58 100	18 000		76 100
Bjarne Astrup Jensen Professor Centrum för finans, Handelshögskolan	75 000			75 000
Barbara Czarniawska Professor på Gothenburg Research Institute	75 000			75 000
Gunnar Svedberg Rektor	75 000			75 000
Mauritz Ljungman Informationsdirektör på Sahlgrenska akademien	71 000		3 808	74 808
Pam Fredman Preses, Sahlgrenska akademien	58 000	15 000		73 000
Jan Holmgren Professor vid institutionen för mikrobiologi och immunologi	63 500	6 700		70 200
Lars Matiassen professor samt rektors kansli (20 %)	70 000			70 000

Nytt projekt ska syna kostnaderna

HUR MYCKET KOSTAR administration och stödfunktioner på styrelse-, fakultets- och institutionsnivå? Hur skapar man förutsättningar för en effektiv resursanvändning där så mycket medel som möjligt går till verksamheten? Och hur får man regler och system för resurstilldelning och kostnadsdebitering att bli flexibla, tydliga och lättbegripliga så att alla parter upplever att resurserna utnyttjas optimalt?

För att svara på dessa frågor har rektor beslutat starta ett projekt rörande resurstilldelning och kostnadsdebitering. Projektet ska pågå under ett år och resultatet ska bli utgångspunkt för budgetbehandlingen inför år 2006.

Projektet leds av en styrgrupp bestående av prorektor Margareta Wallin Peterson, chefen för Sahlgrenska akademien, Pam Fredman, prefekten för Förvaltningshögskolan, Björn Brorström samt projektledaren Wanda Klintberg.

Börsen kommer till Handels

DET FINNS INGET lika säkert sätt att skapa ekonomisk tillväxt som genom god utbildning på elitnivå, sa Lars O Grönstedt, Handelsbankens vd, när han klippte de band som innebar invigningen av det nya finanslaboratoriet vid Centrum för finans, Handelshögskolan.

– Här finns fullt med skärmar från världens olika finansbanker – och att titta på skärmar är ju det roligaste som finns!

Finanslaboratoriet ger studenterna tillgång till data i realtid från världens större börser, analyser och företagsvärderingar från de största investmentbankerna och system som gör det möjligt för studenterna att tillämpa finansiella modeller under realistiska former. Det är MIT och Cornell University som varit förebilder för satsningen som man hoppas ska locka till ny forskning inom finansområdet.

Evert Carlsson, föreståndare CFF

Han tar över efter Järbur

text: LARS NICKLASON & ALLAN ERIKSSON

Han tycker att medarbetarnas inställning är viktigare än organisationsstrukturen och att förvaltningens främsta uppgift är att stödja akademien så att dess mål förverkligas.

Dessutom gillar han att vara chef och att spela schack.

Möt P-O Rehnquist, GU:s nya förvaltningschef, som tillträder den 1 maj.

P-O REHNQUIST kommer närmast från en tjänst som universitetsdirektör på SLU (Sveriges Lantbruksuniversitet), och har en lång erfarenhet av universitets- och högskolevärlden. Tidigare har han bland annat varit högskoledirektör vid Mälardalens högskola, chef för utbildnings- och forskningsbyrån vid Karolinska institutet och kanslichef vid Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Stockholms universitet. Men innan dess var han militär; gick officersutbildningen och gjorde FN-tjänst i Sinai på 70-talet. Han trivdes bra med det, men vid 25-26-års-åldern tänkte han om och började intensivläsa beteendevetenskap. Fortsatte sedan med pedagogik och blev fritidsdoktorand.

– Jag tog en fil lic. Så jag är i alla fall halvsulad inom den akademiska världen.

Han såg framför sig att han, som många andra militärer, skulle bli personalchef inom näringslivet.

– Men av en slump halkade jag in som timplärare på Lärarhögskolan i Stockholm. Sen gick det väldigt fort, inom något år var jag heltidsanställd och prefekt på en av institutionerna.

Han kände snabbt att han trivdes inom högskolesektorn och sedan 1980 har det ena jobbet givit det andra.

– Jag gillar friheten man har som administratör.

Att tillsammans med akademien få arbeta mot resultat. Jag tycker också om den ungdomliga prägel som studenterna sätter på arbetsplatsen.

P-O Rehnquist är uppväxt i Stockholm och har, förutom några år i Linköping, arbetat och bott i trakterna kring huvudstaden.

Hur kommer det sig att du nu plötsligt, efter knappt två år vid SLU, väljer att flytta till Göteborg?

– Det är inget som jag siktar på. Det ena gav det andra. Jag funderade länge när det började brännas. Men ibland måste man fånga tillfällena i flykten. Jobbets utmaning intresserade mig och till sist kom min fru och jag fram till att det också vore en klick att börja om från början i en helt ny miljö. Nu känns det väldigt bra när beslutet är fattat.

Med tanke på den karriär som du har gjort är det lätt att få uppfattningen att du är en karriärist. Är du det?

– Jag har lockats av utmaningar och har provat mina krafter. Men karriärist? Njaj. I så fall har jag väl nått toppen nu när jag blivit förvaltningschef vid Göteborgs universitet.

Sökte du jobbet?

– Jag blev uppmanad att söka jobbet. Det var fler sökande och processen tog några månader.

Kände du Gunnar Svedberg innan?

– Nej, inte personligen. Men jag har stött på honom några gånger.

Så vad har du för bild av GU?

– Ingen speciell. Jag känner till delar: Sahlgrenska akademien har man hört mycket om, särskilt med tanke på allt bråk kring organisationen. Handelshögskolan känner jag till och, särskilt väl, gamla Lärarhögskolan. Av den bild jag har fått så är delarna inom universitetet betydligt mer kända än helheten. Jag känner egentligen till Oslo universitet bättre än Göteborgs universitet. Helheten vid GU är kanske lite mer anonym. Det bekräftar även kollegor som jag talar med.

Hur ser du på gemensamma förvaltningens roll? Är det något som behöver förändras vid GU?

– Man ska akta sig för att ha klara recept innan man ger sig in i en organisation. Det finns inga patentlösningar som passar överallt. Man måste känna av organisationens själ, eller inre kultur, innan man kan säga vad som ska göras. Än kan jag inte se att några direkta förändringar behöver göras.

Det är lätt att man hamnar i en vi-dom-kultur mellan administrationen och övriga verksamheten. Hur ska detta i så fall bekämpas?

– I en organisation där lärare och forskare arbetar under knapphetens stjärna och administratörer inte behöver slita på samma sätt för att jaga intäkter finns det alltid risk för en sådan kultur. Detta kan hanteras på två sätt: Ett, med så stor öppenhet som möjligt. Vi måste visa hur allt fungerar och hänger ihop. Det allra viktigaste är dock att rätt inställning finns inom administrationen. Det är forskning och utbildning som gör universitetet och det är vår roll att stötta lärarna och forskarna med vår sakkompens. Attityden är viktigare än organisationsrutiner.

och strukturer. Överallt där jag har varit har man fått jobba med det här. Kanske är det så vid GU också. Jag vet inte.

²Vad ska du göra först för att sätta dig in i jobbet?

– Vad jag förstår så har någon ordinarie förvaltningschef inte varit i tjänst på länge. Så det lär inte finnas tid till någon längre inskolning. Jag tror ändå att jag har nytta av min bakgrund. Jag har nog lätt att förstå hur universitetet är uppbyggt och vem som gör vad.

Vilken typ av ledare är du?

– Det blir lätt schabloner när man talar om ledartyper. Men jag gillar att se resultat. Det leder lätt till att jag är lite väl snabb ibland, men jag försöker slipa av det. Har lärt mig att sova på saken, i alla fall en natt innan jag fattar beslut. Jag tycker om att organisera och se helheter fungera, gillar helt enkelt att vara ledare. Det tror jag är en förutsättning för ett sådant här jobb.

– Jag tror mycket på enkla och robusta lösningar, det som går att förklara med några meningar. I vår komplexa verklighet behövs begripliga lösningar. Det är också viktigt att man som administratör är nyfiken på omvärlden och tittar på hur man har det på andra universitet. Man ska inte uppfinna krutet själv varje gång. Ibland får man hämta inspiration från andra som varit mer framgångsrika.

Vilka frågor tror du blir särskilt viktiga för GU inom den närmsta framtiden?

– Att stärka varumärket Göteborgs

universitet och förbättra samordningen internt – såväl vertikalt som horisontellt. Jag är väl bekant med högskolorna i Stockholm. Där finns ett dussintal självständiga högskolor som motsvaras av hela GU här. De kämpar man och sliter för ökat samarbete, men med måttlig framgång hittills. GU, som har allt under samma hatt, har det därför väl förspänt. På forskningssidan kan vi säkert utveckla nya forskningsprofiler och skapa breda, slagkraftiga miljöer som kan attrahera större anslag. Inom grundutbildningssidan tror jag också på att en ökad samverkan mellan fakulteterna kan leda till spännande resultat.

³GU har fått kritik av JO för långa handläggningstider vid examensärenden. Trots att GU haft flera år på sig att rätta till detta är handläggningstiden fortfarande på tok för lång. Hur kommer du att arbeta med denna fråga?

– Det är förstås mycket otillfredsställande när det förhåller sig på det viset. Det första man får göra är att ta reda på varför det inte fungerar. Är den samlade studieadministrationen tillräckligt samspelt? Är ansvaret oklart? Om administrationen är dåligt samordnad och präglas av revirtänkande – ja, då är det högsta prioritet att ta tag i detta. Men det kan förstås vara något annat som är fel. Jag vet inte ännu.

På senare år har GU till och från varit i blåsväder, vilket innebär att man som förvaltningschef kan ha en ganska utsatt position. Vad har du för inställning till att figurera i media?

– Jag trivs bra med det. Det är ingen bra strategi att gömma sig, då blir publiciteten bara värre. Det är lika bra att ta tjuren vid hornen, även om det kortsiktigt kan vara lite obehagligt. I det långa loppet tjänar man dock på att vara så rak och öppen som möjligt. På SLU hade vi stora interna konflikter när tre fakulteter gjordes om till fyra förra året. Mediebevakningen var då ganska hård och kritisk. Så det är inget som jag bangar för.

Fotnot: GU Journalen bad tre representanter ur GU:s styrelse formulera var sin fråga till P-O Rehnquist. Dessa finns inbakade i texten och har ställts av följande personer: ¹Maj-Lis Follér, företändare för Iberoamerikanska institutet, ²Elisabeth Litsmark Nordenstam, egen företagare, ³Lotta Ljungqvist, student

Per-Olof "P-O" Rehnquist

Ålder: 54 år

Familj: Fru som arbetar som administratör på Södertörns högskola. Två vuxna, utflugna barn från ett tidigare äktenskap.

Bostad: Söker bostadsrätt, gärna med balkong, centralt i Göteborg.

Lön: 67 000 kronor i månaden.

Intressen: Schack. Spelar on line var och varannan kväll. Har rating 1600, vilket är ganska hyggligt. Går på gym två gånger i veckan. "Man blir piggare i knoppen av att svettas lite."

Läser: Just nu ligger en brittisk deckare överst på nattduksbordet. Under den ligger Coetzees *Onåd*.

"GURKBURKAR" vid GU

Snart blir det "gurkburkar", "gubba-fintar" och "Billy Butt rörelser" på Idrottshögskolan. Vad ska man annars tro när Sveriges förbundskapten i handboll, Bengan Johansson, tillträder Previafinansierad "gästprofessur" vid Idrottshögskolan.

– Jag gör inte detta för lörens skull, utan ser det som ett hedersuppdrag.

I 20 år var han gymnastiklärare innan han blev förbundskapten i handboll och ledarprofilen Bengan med hela svenska folket.

Vad tycker han då kännetecknar en bra ledare?

– Han ska vara sig själv, tydlig och klar och ha ett sunt förnuft. Ett föredöme för andra helt enkelt.

I handbollslandslaget var hans roll att samlar upp och systematisera spelarnas idéer. De var minst lika viktiga som hans egna.

– Alla kan bidra med någonting, det är min filosofi. Det är också viktigt att man har roligt ihop. På så vis skapar man en viktiga känsla.

Det är ofta det som fattas inom kommuner, landsting och statlig förvaltning, menar han. Cheferna har för stort ekono-

Det är viktigt att man har roligt ihop, säger Bengan.

miskt ansvar och basar över för många anställda.

– Jag tror att man max kan vara en bra ledare för 30 personer. Annars kan man inte lyfta fram människor.

Det kommer givetvis att bli mycket teori, men Bengan Johansson hoppas också att han kommer att få användning av sina berömda praktiska kunskaper på Idrottshögskolan.

– Jag räknar med att få köra lite gurkburkar när studenterna på idrottsläraryrket utbildningen tränar handboll. Det kan vara nyttigt att köra det på den nivån också, säger han och skrattar.

Bengan Johansson kommer att arbeta 20 procent som gästlärare på Idrottshögskolan.

Lars Nicklason

Webbsida för kompetens

DEN FÖRSTA APRIL öppnades GU:s gemensamma webbsida för uppdragsutbildning – eller kompetensutveckling för näringsliv och samhälle. Det är avdelningen för information och omvärldskontakter, funktionen för uppdragsutbildning, som står bakom sidan.

– Syftet är dels att hjälpa kunder hitta rätt när de söker en uppdragsutbildning, berättar projektsamordnare Gustav Bertilsson Uleberg. Dels har vi en stor intern sida. Den ska underlätta för de GU-anställda som ägnar sig åt uppdragsutbildning att komma i kontakt med varandra, men också ge information om exempelvis vad uppdragsutbildning egentligen är, vilka regler som gäller, hur man gör kostnadsberäkningar och så vidare.

Från den gemensamma ingången går länkar till bland annat kontaktpersoner, institutioner och en idébank.

– Det vi nu hoppas på är att institutionerna kontakter oss så att vi kan ta del av deras kursutbud, förklarar kontaktsekreterare Jörgen Kyle. Vi ger ett mycket aktivt stöd till de institutioner som behöver hjälp – så kom gärna med frågor och be om råd. Webbidas finns på:

<http://www.gu.se/kompetensutveckling/>
Det går också bra att kontakta Jörgen Kyle, Jorgen.Kyle@adm.gu.se eller Gustav Bertilsson Uleberg, Gustav.Bertilsson.Uleberg@adm.gu.se

Academicum

EN NY SAMLINGSPLATS för alla som arbetar och studerar vid Sahlgrenska akademien har just invigts. Academicum – akademins nya hus – ligger på krönet av Medicinareberget och är via en gångbro sammanlänkat med Sahlgrenska sjukhuset.

På entréplanet finns en hörsal med plats för 150 personer och två mindre sammanträdesrum för tolv personer. Den rymliga entréhallen kan också användas för utställningar.

En trappa upp ligger ett större sällskapsrum där man bland annat kan arrangera middagar för upp till 70 personer. Här finns också ett cateringkök samt två stora sammanträdesrum.

Det är Akademiska hus som stått för byggandet.

Nu återstår bara maktspråk

– överkörning väntar avdelningen för studentfrågor?

Avdelningen för studentfrågor befinner sig i kris. Det visar en arbetsmiljökartläggning som Previa genomfört på avdelningen under hösten och vintern.

Nu föreslår man att GU omedelbart gör en översyn av ledarskapet liksom av organisationen och verksamhetens mål.

ATT ARBETSMILJÖN vid avdelningen för studentfrågor är bedräglig har varit känt under en längre tid. GU Journalen gjorde tidigt i höstas ett försök att belysa problematiken. Men fick ge upp. Efter att ha talat med flera anställda förstod vi att det inte fanns några enkla förklaringar; att inte en ensam bov var skyldig till att avdelningen körts i botten. Det var mer komplext än så. Att skriva en artikel som inte orsakade annat än att pajerna flög ännu vildare i luften än vad de redan gjorde skulle bli mycket svårt. Samtidigt fick Previa i uppdrag att genomföra en arbetsmiljökartläggning. Vi insåg att det var bäst att vänta med en artikel tills den var klar.

Nu är den det. Men den gör oss inte mycket klokare. För det första är den mycket tunn. Fem sidor med dubbelt radavstånd och fetad stil. Utan tvekan kommer den här artikeln att bli längre.

För det andra talas det bara i allmänna, och ofta svävande, ordalag om problemen och som nyfiken läsare frestas man att läsa mellan raderna. Är det så här en kartläggning som tagit ett halvår att göra ska se ut?

GU JOURNALEN BAD Thomas Jordan, docent vid institutionen för arbetsvetenskap och mannen bakom GU:s webbsida om arbetsplatskonflikter, att läsa igenom.

– Jag tycker också att den är tunn, men jag vill inte fälla något omdöme utan att känna till uppdraget. Det viktiga är hur balansen mellan det skrivna och muntliga ser ut. Det här är ju en offentlig handling och frågan är hur mycket av det som sagts som behöver sättas på pränt.

Vad kartläggningen egentligen kort gör är att bekräfta vad alla redan visste i september förra året.

– Det kan vara så att arbetsgivaren behöver ha en bekräftelse från en oberoende konsult som legitimerar ett ingripande. Något som säger att ”här är situationen så besvärlig att någonting måste göras omgående”, säger Thomas Jordan.

Hur ser då situationen ut? Kartläggningen urskiljer två grupperingar på avdelningen: ”Det finns de som uttrycker en tilltro till chefen och hans förmåga att kunna driva verksamheten med de krav på förändringar som finns, men han måste låta personalen vara med i denna process.”

DEN STORA MAJORITETEN av personalen saknar dock förtroende för chefen. ”Den största kritiken rör chefens brist på lyhördhet. Han uppfattas som en dålig lyssnare som i ett sken av samstämmighet tar beslut.” ”Man har också uppfattat bemötandet respektlöst och ibland till och med hotfullt.”

Rapporten fastslår också att det finns ett revirtänkande på avdelningen. ”Avdelningen består av flera grupper och personalen är till stor del personer som varit anställda länge.”

Det har dock inte avdelningens chef, Anders Granberg, varit. När han rekryterades för 1,5 år sedan fick han uppdraget att ”öppna upp verksamheten” och förstärka avdelningens roll som serviceinstans. Nya idéer, infallsvinklar och ny kunskap har därför tillförts genom rekrytering av yngre medarbetare. ”Detta har inte alltid uppskattats av den befintliga personalen, utan har i stället lett till misstämning och dålig kommunikation mellan medarbetarna, då man inte har fått vara med i rekryteringsprocessen.”

KARTLÄGGNINGEN fastslår också att det råder oklarheter om arbets- och ansvarsfördelning och att det finns motsättningar vad gäller målet med verksamheten.

Anders Granberg känner igen bilden som ges – både vad gäller kritiken mot honom själv och revirtänkandet som finns hos stora delar av personalen.

– Men det är viktigt att påpeka att det är en beskrivning av människors tyckanden. Det handlar om känslor och inte så mycket om fakta. En del säger till exempel att jag är en god lyssnare, andra dålig.

Men även bland dem som står på Granbergs sida finns röster som för GU Journalen vittnar om att ”han kanske inte är den smidigaste chefen”. Anders Granberg menar dock, ”trots att han säkert gjort många misstag”, att problemen redan fanns där innan han började. I den speciella inåtvända kultur som kännetecknar stora delar av avdelningen hade vilken förändringsbenägen chef som helst blivit bemött på samma sätt som han själv.

– Mycket har sopats under mattan genom åren. Man har tagit sig många rättigheter; som att beordra sig själva övertid. Tar man upp sådana problem blir man syndabock.

Thomas Jordan menar att diagnosen som skönjs i rapporten är ganska vanlig. Och när en arbetsmiljö kännetecknas av revirtänkande har personalen ofta under en längre tid snickrat på sina gruppidentiteter och bilder av andra.

– NÅGONSTANS I BOTTEN finns behov och farhågor som styr. Vet man inte vilka de är så måste man ta reda på det. Det kan vara för att man identifierar sig med ett visst expert- eller hantverkskunnande som kommer på skam. Folk känner sig överkörda. Sådan här problematik handlar för det mesta om att man inte har rätt ut hur ansvarsfördelningen ser ut.

Så vad kan man då göra för att reda ut det här? I kartläggningen säger Previa: ”Motsättningarna som finns mellan chef och medarbetare är av sådan art att dessa blockerar möjligheten av att göra en mer exakt analys av vad som bör göras.” Det låter lite konstigt tycker Thomas Jordan. En kartläggning borde säga mer.

– Men det visar att de anställdas beskrivningar av avdelningen är så olika att man inte kan ha en gemensam plattform att utgå ifrån. Det har gått så långt att det är mycket svårt komma någonstans med kommunikation.

Det är typiskt menar Thomas Jordan. Det går för långt innan någonting görs. Själv ser han det som ytterligare ett exempel på att det behövs en förebyggande policy vid GU.

Världskonferens om lärande

DEN 5-7 MAJ är det dags för konferensen *Learning to Change our World* – en konferens om utbildning och lärande kring hållbar utveckling.

Cirka 350 representanter från drygt femtio länder medverkar.

– Det handlar om utbildningsministrar, rektorer för högskolor och universitet – men också om förskolelärare och lärare från vanliga skolor, berättar Annelie Karlsson, samordnare från GMV, Göteborgs miljövetenskapliga centrum. Deltagarna kommer från alla världens hörn och eftersom vi stöds av SIDA finns här även lärare från fattiga utvecklingsländer.

Inviqning sker i Konserthuset klockan 18.00 den fjärde maj med tal av bland andra statsminister Göran Persson.

– Varvat med talen serveras musik och rörelse från världens alla hörn – bland annat brasilianskt blandat med västsvensk folkmusik, dagens konstmusik varvat med gamla klassiker. Den GU-anställda som är intresserad av en spännande kväll kan få gratis biljetter. Gå in på www.gmv.gu.se. Arrangörer för konferensen är Göteborgs universitet, Chalmers, Universeum, Göteborgs stad och Regeringskansliet.

Klart för ISAK

ISAK, institutet för studier av kunskapsbildning, inrättades formellt den 19 februari 2004. Institutet har fyra postdoktorala forskare samt en föreståndare, Margareta Hallberg, professor i vetenskapsteori:

– Kunskapsbildning är något som kan studeras över olika disciplin gränser och det institutet nu vill få till stånd är ett tvärvetenskapligt samarbete.

ISAK har egentligen funnits sedan 1999 men av olika skäl har det formella inrättandet kommit först nu. Institutet har anordnat en mängd seminarier där mycket olika ämnen tagits upp – allt från miljöfrågor och frågor kring vetenskap som kultur till röntgendiagnostik.

GU fyller 50 år

LÖRDAGEN den 2 oktober är det 50 år sedan Göteborgs högskola och Medicinska fakulteten gemensamt bildade Göteborgs universitet. Jubileet kommer att firas och uppmärksammas under Universitetets vecka som startar just den 2 oktober. Anställda och studenter kommer att bjudas in att fira 50-årsdagen tillsammans.

Kontaktperson för jubileumsfirandet är Tina Fernström, avd. för information och omvärldskontakter: tina.fernstrom@adm.gu.se.

– **DET MEST EFFEKTIVA** man kan göra för arbetsmiljön är att se till att chefer får handledning av någon som kan det här med samarbetsvårigheter.

– När man tillsätter en chef på en avdelning där man har haft problem så är det också viktigt att han eller hon får stöd. Man måste kunna bolla problemen med någon. Allt kan inte läggas över på en enskild person. Tyvärr blir ofta chefer lämnade i sticket av andra högre chefer.

Det verkar som om Anders Granbergs chefskap följer detta mönster. Själv utgick han från att hans uppdrag att ”öppna upp verksamheten” hade implementerats på avdelningen innan han tillträdde. Men så hade inte gjorts.

– Det är svårt att komma till en avdelning med en nedåtgående spiral. Redan efter en månad kände jag ett avvisande; att man inte talade samma språk som jag. Det kändes lite konstigt.

ANDERS GRANBERG säger också att han begärde en mentor men att dåvarande ledningen inte ansåg det nödvändigt. Det menar Thomas Jordan är ett typiskt och mycket dumt beslut, både för chefens och för personalens skull.

– Har man bara råd med en sak så ska man satsa på handledning för chefen. Men jag vet vilka knappa resurser personalavdelningen har. Detta är en policyfråga som måste tas långt upp i organisationen.

Men när det nu gått så långt att situationen på avdelningen för studentfrågor beskrivs som ohållbar – vad kan man göra?

Thomas Jordan menar att det inte sålän är näst intill omöjligt att få till en samförstånds lösning som gör alla nöjda.

– Då är det maktsspråk som återstår.

Anders Granberg tycker inte att han fått det stöd som krävs.

Och det kan man använda på bra eller dåliga sätt.

På Thomas Jordans webbsida om arbetsplatskonflikter kan man läsa om ”skonsamma överkörningar”. Här förklaras hur många negativa konsekvenser, i synnerhet vad gäller den överkördes bitarhet över hur överkörningen gått till, kan undvikas.

– Det handlar om enkla saker som att ha en hög grad av transparens, att man talar om på vilka grunder man fattar sina beslut. Det leder inte till förståelse, men kanske till legitimitet. Det är också viktigt att alla får säga sitt, att den eller de som körs över ändå upplever att deras argument och motiv har tagits emot, säger Thomas Jordan.

Citypedagogen börjar byggas

I AUGUSTI 2006 ska det vara klart. Då flyttar Pedagogen in till centrum och Cityuniversitetet förverkligas fullt ut.

Det första spadtaget togs den 18 mars. Flytten innebär att lärarutbildningarna kommer närmare övriga delar av GU.

– Men förhoppningen är att det nya läget också ska bidra till den förnyelse av lärarutbildningen som är på gång, menade Arne Witlöv när han tillsammans med Göran Johansson och Higabs vd Berndt Svensson tog det första spadtaget för nya Pedagogen.

I Sociala huset med tillbyggnad ska finnas föreläsningssalar, café, bibliotek, administration och utrymmen för studentservice.

I det renoverade Gamla Latin ska bland annat institutionen för hushållsvetenskap hålla till med utbildningssalar, aula och demonstrationskök.

– Det största tillskottet är bygget av ett nytt hus för undervisning där det i dag finns en parkeringsplats, berättar Martin Fritz, GU:s representant i Projekt Pedagogen. Kring en öppen atriumgård ska lektionssalar, lärararbetsplatser, läsplatser och vaktmästeri placeras.

– Mycket omsorg har lagts på att bygga på ett sätt som passar med de befintliga husen, förklarar Martin Fritz. Framför allt det helt nybyggda huset kommer att bli spännande – på kvällen ska man kunna se in mellan tegellamellerna i det upplysta glashuset som då avslöjar sitt innehåll. Den gamla befästningsmuren ska man också kunna titta på bakom en glasvägg i det underjordiska garaget under undervisningshuset.

Allt som allt kommer byggnaderna att omfatta cirka 42 000 kvm – då ingår garaget med 200 platser. Den totala kostnaden beräknas till ca 650 miljoner kronor. Års-

De som sedan inte klarar av att följa maktthavarnas beslut får lämna arbetsplatsen. Det går inte att ha en avdelning som inte klarar av sin uppgift hur länge som helst, menar Thomas Jordan.

GU:s personalchef, Christina Nordberg, håller med. Hon säger att, förutom ur ett arbetsmiljöperspektiv, så måste också problematiken vid avdelningen för studentfrågor ses ur ett verksamhetsperspektiv.

– GU har ju JO-anmälts för långsam handläggningstid när det gäller examensärenden. Vi måste se till att verksamheten blir bra.

Men hon tror inte på överkörningar utan hoppas på andra lösningar. Hur dessa kommer att se ut vet hon inte ännu. Först ska hon överlägga med rektor.

– Men sedan måste åtgärder sättas in snabbt. Det ska inte få gå så här långt. Alla är värda en god arbetsmiljö.

Vad säger då Previa? Kartläggningen fastställer att ”arbetsplatsen befinner sig i en situation som kan beskrivas i termer av en kris” och avslutas senare med följande råd:

- att arbetsgivaren omedelbart gör en översyn av ledarskapet
- att arbetsgivaren parallellt gör en översyn av organisationen på avdelningen samt tydliggör målen för verksamheten

Enligt Christina Nordberg kommer GU att följa detta.

Lars Nicklason

Fotnot: Kartläggningens uppdragsgivare är Christina Nordberg, Anders Granberg och OFR-S och SACO. Previa, SACO och OFR-S har valt att inte kommentera kartläggningen.

hyran för GU blir 37 miljoner. Higab gör ingen vinst på bygget – GU har ett så kallat självkostnadsavtal. Det innebär att en fördyrning av projektet höjer den kommande hyran, en kostnadsminskning sänker den.

– Självfallet gör vi allt för att hålla kostnaderna nere. Hyran får inte överstiga den i Mölndal, påpekar Martin Fritz. De lokalerna är kraftigt överdimensionerade medan det vi bygger nu är anpassat efter dagens behov. Men här finns möjligheter att expandera om så skulle behövas.

I avtalet med Higab ingår också hyra av Gegerfeltsska villan – ett hus i nyrenässansstil från 1874. Riktigt vilken verksamhet som ska förläggas till huset är inte bestämt – men de vackra rummen med blyinfattade fönster, kakelugn och väggmålningar passar utmärkt till olika former av representation.

Cirka 3 500 studenter och anställda kommer att vistas i lokalerna. Det innebär ett rejält lyft för området kring Västra Hamngatan, menar Martin Fritz.

Vill du följa projektet gå in på: www.pedagogen.com

Studenten i centrum

TEKNIKEN ÄR mindre viktig – vad som betyder något är metoden och arbetssättet.

Så säger doktoranden vid institutionen för arbetsvetenskap, Gunnar Gillberg, som sedan 1996 ägnar sig åt utveckling av PBL – problembaserat lärande – med hjälp av Internet.

PBL innebär att man i undervisningen utgår från studentens kunskaper och behov. Målet är att studenten ska bli självständig och lösa problem på egen hand. I den metod institutionen för arbetsvetenskap utvecklat sker kommunikationen via Internet. Metoden är bildad inom ramen för CLEA, ett projekt med syfte att stärka kompetensen hos bland annat socialarbetare och arbetsförmedlare.

Utvecklingsarbete i social ekonomi kallas utbildningen som är unik som högskoleutbildning.

– Det handlar om vidareutbildning av personer som redan har en massa kunskaper men som behöver strukturera sitt vetande. Vår metod innebär ett sätt att förena de bästa av världar – att ta tillvara alla fördelar distansutbildningen ger, men också de fördelar som finns i ett klassrum, där man träffas och diskuterar.

En klassrumssituation skapas på nätet.

– Deltagarna i utbildningen delas in i grupper om 5-8 personer. Varje grupp får ett virtuellt klassrum som innehåller diskussionsforum och mappar för material och rapporter samt studieanvisningar och så vidare. Arbetet leds av deltagarna själva. Till gruppen knyts en lärare som handledare.

Först har man en introduktionsträff.

– Det är viktigt att deltagarna får bekanta sig med tekniken och sättet att tänka innan de åker hem till det självständiga arbetet. Och man ska nog inte underskatta betydelsen av att ses personligen.

Arbetet inleds alltid med en vinjett.

– Vinjetten utgör en sorts utgångspunkt för arbetet som skapar tankar och funderingar kring projektet. Sedan följer planeringsfasen, produktionsfasen samt reflektionsfasen.

Mycket kraft läggs vid problemformulering – de svar man kommer fram till är mindre viktiga.

Deltagarnas arbete ska leda till rapporter som publiceras och diskuteras. Alla i gruppen måste delta.

– Jag blir ofta överraskad över hur stark gruppökänslan blir trots att vi ses så sällan. Och när man träffar deltagare som verkar väldigt tillbakadragna är det märkligt hur de ändå kan glänsa i diskussionerna på nätet – detta är ett väldigt demokratiskt sätt att studera.

Forskare och journalister kan lära av varandra

"Det säger du bara för att du är forskare!"

Så säger mina forna journalistkollegor när de tycker att jag snurrar in mig i för många trista förbehåll. Att gå från journalistyrket in i vetenskapsvärlden är ingen enkel vandring.

GÅNG PÅ GÅNG inom universitetsvärlden påminns jag om skillnader och likheter mellan forskaren och journalisten. Båda är nyfikna och vill finna unika resultat. Båda söker efter ny kunskap.

Men där slutar kanske likheterna. Förenkling är journalistikens adelsmärke på gott och ont. På kort tid och litet utrymme ska världen förklaras. På universitetet ska det finnas utrymme för reflektion och att komplicera bilden.

Jag förbluffas också över att dessa grupper inte talar mer med varandra. Hela universitetet kryllar av mer eller mindre fantastiska forskningsprojekt som jag sällan eller aldrig hör talas om i press, radio eller tidningar. Är man inte intresserad av forskningsresultat kan journalis-

terna ändå bevaka alla intressanta forskningsintriger och maktkamper som finns inom det vetenskapliga samhället, väl i klass med vilken dramaserie som helst.

Jag kan också förundras över en del forskares skräckblandade förtjusning över medierna, å ena sidan anser de att mediebevakningen av deras ämne är dålig – å andra sidan vill de själva inte ställa upp. I stället får samma forskare ställa upp gång på gång vilket kanske innebär att mediebilden blir mer endimensionell än nödvändigt.

VISST KAN RELATIONEN forskare – journalist bli bättre, det vet jag av egen erfarenhet. Under en period var jag projektledare för några kortkurser för journalister om genusforskning arrangerade av Nationella sekretariatet för genusforskning. Inom ämnen som t ex medicin, politik och ekonomi presenterade svenska forskare pågående arbeten som både komplicerade och fördjupade aktuella frågor för journalister från olika medier. Båda parter – forskare respektive journalister uppskattade den här typen av mötesplat-

ser. Såväl professorer som doktorander behöver träna sig på att uttrycka sig enkelt och få kritiska basfrågor. De behöver förstå hur nyhetslogiken fungerar och inse att det ingår i tredje uppgiften att ställa upp för medierna. Journalister behöver också träna sig på att lyssna och få ta del av forskning i ett större sammanhang som inte direkt behöver leda till en artikel eller ett inlägg. Då kan de snabbare och bättre leverera nyheter som inte fastnar i detaljer där helheten går förlorad.

För vetenskapssamhället är det också strategiskt viktigt att nivån på journalisternas kunskaper är hög. Mediebilden av forskare och deras resultat påverkar inte bara allmänhetens syn på vilken nytta det är att lägga skattepengar på universitetet. Det påverkar också bilden av oss själva. Handen på hjärtat, hur många forskare från andra discipliner har du en uppfattning om, utan att ha läst deras verk eller lyssnat på dem? Den medierade bilden påverkar oss alla.

Maria Edström

DOKTORAND I JOURNALISTIK, JMG

GU D A T O R N

Mobil
lättvikts

Mobil

Stationär

Köp den av Computime

Vi är ramavtalsleverantör av persondatorer,
bildskärmar och tillbehör

GU:s PC-Utvärderingsgrupp gav
Computime högsta möjliga poäng på:

- ✓ Referenser (interna, externa)
- ✓ Service / Support
- ✓ Leverans / Logistik / Säkerhet

COMPUTIME
ELECTRONICS AB

Kungsposten 3A, 427 50 Billdal
Tel 031-91 41 69, Fax 031-91 32 18
E-post info@computime.se

www.computime.se

Skall Ni göra en postal undersökning?

Vi på Kinnmark Information är ett företag som har inriktat oss på att göra postala undersökningar. Vi har bl.a genomfört Arbetsmiljöbarometern, Stug-projektet och SOM-undersökningarna inom Göteborgs universitet.

Våra tjänster är urvalsdragning, tryck av formulär, distribution, scanning, SPSS labling m.m.

Välkommen med Er förfrågan!

Kinnmark Information AB
Dalhemsgatan 13
431 67 Mölndal
Tel: 031-83 10 15
www.kinnmark.se
magnus@kinnmark.se

Handfull – en halvdöd metafor

TILL SPRÅKSPALTEN har kommit en fråga om ett utvidgat eller metaforiskt måttuttryck, nämligen *handfull*. Det är ju uppenbart att måttet i bokstavlig mening betecknar ”så mycket som man kan hålla i en hand”. Hur kan det då användas om saker som uppenbarligen inte ryms i en hand, t ex en *handfull riksdagsledamöter*, för att inte tala om en *handfull sumobrottare* eller en *handfull blåvalar*, undrar frågeställaren. Och, tillägger jag, om abstrakta ting som i en *handfull ärenden*.

Svaret har att göra med hur levande eller död metaforen är och hur lätt det är att återuppväcka den bokstavliga betydelsen. Men innan vi går in på det tänkte jag säga något om ordets användning i äldre tid. Det verkar som om den bokstavliga och den utvidgade eller metaforiska användningen är i stort sett jämgamla. I Svenska Akademiens ordbok (SAOB) är det första exemplet på den bokstavliga betydelsen hos *handfull* från 1645, den metaforiska och utvidgade från 1702. I ett exempel från 1828 står *Napoleon [uppehöll] med en handfull folk... de allierades härar*.

Åter till frågan om levande och döda metaforer. Här är det inte fråga om ett antingen eller, utan metaforer kan befinna sig på en skala mellan stendöd, som t ex *huvud i huvudmisstänkt*, och fullt levande, som t ex *grå i den grå vardagen*. Språkbrukarna kan med egen tankekraft flytta dem på skalan, vilket då sker åt det mer levande hållet, där kopplingen till den bokstavliga betydelsen är tydlig. *Handfull* verkar befinna sig någonstans i mitten på skalan. Metaforen är så pass levande att sumobrottare och blåvalar knappast kan räknas i handfullar utan att det blir skrattretande, medan mer normalstora människor och abstrakta ting går bra, och har gått bra i ett par hundra år, trots att de egentligen inte heller kan rymmas i en hand. Att frågeställaren undrar över en handfull riksdagsledamöter beror alltså på att han mentalt flyttat metaforen åt det levande hållet.

En annan fråga gäller mer renodlade måttuttryck och deras användning. Generellt vill jag i sådana sammanhang hänvisa till *Skrivregler utgivna av Svenska språknämnden* (senaste upplagan) eller till *Skrivregler för svenska och engelska från TNC* (Terminologisentrum, Stockholm 2001.) Den aktuella frågan gäller måttet *kilokronor*, dvs ”tusen kronor”, som förkortas *kk* och används i uttryck som *100 kkr*. Att skriva *kilo* eller *k* för ”tusen” är vanligt i tekniska sammanhang, men har blivit ett mode även i vissa ekonomiska. Frågeställaren tycker att *kk* är otydligt, eftersom man i vanligt språkbruk inte använder *kilo* om kronor (om man inte bokstavligen väger enkronor). Jag kan hålla med henne och tycka att man bör begränsa användningen till fackspråkliga sammanhang. Där kan det ju däremot vara bra att använda om man har många stora belopp att handskas med och kanske riktar sig till en internationell läsekrets. Vänder man sig till en svenskspråkig läsekrets kan man använda förkortningen *tkr*, där *t* står för *tusen* och är en förkortning av det vanliga svenska uttrycket.

Skicka dina frågor direkt till:
kerstin.noren@svenska.gu.se

Kerstin Norén
INSTITUTIONEN FÖR SVENSKA SPRÅKET
PROREKTOR

Med Buddha och Billie Holiday som ledsagare

text: EVA LUNDGREN bild: HILLEVI NAGEL

Av alla årstider är hösten den bästa
Av alla fotspår är elefantens de största
Av alla meditationer är meditationen om
döden den främsta

DET ÄR EN EGENDOMLIG bostad han har, Jan Bärmark. Alldeles ovanför Carlanderska sjukhemmet, högst upp i ett sexvåningshus med en trång hiss som rasslar oroväckande uppför våningarna, ligger den något labyrintartade lägenheten.

Det luktar svagt av rökelse när man stiger in. Vardagsrummet finns innanför ett valv med pelare på var sin sida. Där finns ett piano med noter av Scott Joplin uppslagna och längst in i rummet är en del av golvet upphöjt som en sorts scen. På ena väggen hänger en tangka – en tibetansk sidenmålning av Manjushri, visdomens Buddha.

En bokhylla full av böcker visar sig vara en dörr – där bakom tycks dölja sig en rad hemliga rum. Här finns böcker om Gunnar Ekelöf, Frederick Forsyth, buddhism men också serietidningar som Fantomen och Modesty Blaise. Från sängkammaren hörs svag musik.

– Jag arbetar alltid till musik – jazz, Janacek, Debussy, en indisk raga eller tibetansk musik. Min sambo Mona är studierektor vid institutionen för musik- och filmvetenskap och naturligtvis väldigt musikintresserad – men hon lyssnar inte lika mycket som jag, berättar Jan Bärmark.

RIKSBUDDHIST har han kallats av redaktören för Nerikes Allehanda, mycket på grund av de bokrecensioner han skriver och alla offentliga föreläsningar han hållit om bland annat buddhismen – men också om annan livsåskådning, filosofi och vetenskapsteori.

För det är vid institutionen för idéhistoria och vetenskapsteori han är professor och sedan en tid tillbaka också prefekt.

Vetenskapsteori – det är ett mycket gränsöverskridande ämne som idag blivit en del av det mångvetenskapliga fältet vetenskapsstudier. Man diskuterar med vetenskapssociologer och forskningspsykologer och studerar forskningspolitiska, kunskapsantropologiska och feministiska perspektiv på vetenskapen.

– Min institution är den bästa i Sverige, säger Jan Bärmark och ögonen glittrar av glädje. Mina medarbetare är så duktiga att jag kan släppa loss min naturliga enfald utan att det gör något – det blir bra till slut ändå. Här finns en mycket kreativ forskningsmiljö. Och tänk att få ägna sig åt så mycket roligt – som vetenskapsteori och kunskapsantropologi – det är så bra att det nästan inte borde vara tillåtet.

TVÅ SAKER ÄR VIKTIGA om man vill utvecklas i livet, menar Jan Bärmark. Att vara på rätt plats vid rätt tidpunkt samt att träffa de där människorna som får en att gå vidare.

– Jag har haft tur i båda avseendena. När jag började läsa vetenskapsteori 1967 hade Håkan Törnebohm

fått en personlig professur i ämnet bara några år tidigare och han var en otroligt uppmuntrande lärare. Han kom aldrig med negativ kritik utan fick alla att känna att de hade något intelligent att komma med. Han kallade sin filosofi *meliorism*. Ingenting är så bra att det inte kan bli bättre. Dialoger med forskare från andra ämnen var viktiga. Och han lät oss ägna oss åt det vi själva tyckte var intressant. Själv skrev jag min doktorsavhandling om den amerikanske psykologen Abraham Maslows vetenskapsteori och forskningspsykologi. Vad som intresserade mig var Maslows betoning av självkänedom hos forskaren.

Docent i vetenskapsteori blev Jan Bärmark 1979. Då hade han redan bestämt sig för att ägna sig åt relationen mellan västerländskt och österländskt tänkande.

– Jag började intressera mig för österländsk filosofi redan som femtonåring. Jag hade hittat en bok om Indien av Paul Brunton bland min mammas böcker och ville förstås resa dit. På gymnasiet fick jag sedan en entusiastisk filosofilärare som startade en filosofiklubb – vi var två medlemmar men man kan säga att mamma var adjungerad eftersom det var hon som fixade smörgåsarna. Och när jag sedan studerade filosofi i Stockholm fick jag bland andra Anders Wedberg som lärare.

I STOCKHOLM träffade han också Gudrun – buddhist och andlig vägledare med förmåga att sätta de rätta böckerna i händerna på den tjugooårige Jan Bärmark.

– Det är viktigt med andliga vänner som kan ge praktiska råd i vardagslivet. Tyvärr finns det inte så många sådana – men Gudrun är en och min tibetanske lärare Khenpo Tsultrim en annan. Han kom till Sverige första gången 1981 just med uppgiften att undervisa västerlänningar om tibetansk buddhism. Han menar att det går att studera den buddhistiska filosofin på ett mycket systematiskt universitetsliknande sätt. När jag läste för honom följdes översättningsövningar och föreläsningar av meditationsretreater. Vi hade betygsböcker och fick våra tentamina införda.

Khenpo Tsultrim var också Jan Bärmarks lärare när han lärde sig meditera i Manali i Indien. Meditationen varvades med perioder av intensiv undervisning.

– Han hade en kakkburk som han drog lappar med olika frågor ur och sedan pekade han på någon av oss elever som skulle svara. En gång tittade vi i kakkburken för att få en vink om vilka frågor som skulle komma. Det stod ingenting på lapparna!

Det var Khenpo Tsultrim som uppmuntrade Jan Bärmark att ta upp buddhismen i sin vetenskapsteoretiska forskning. Och år 1994 var det dags för Jan Bärmark att tillsammans med svensk-tibetanska kulturföreningen själv åka till Tibet.

– Det är inte roligt att resa i ett ockuperat land där så mycket är förstört. Kineserna vill göra Tibet till ett slags Disneyland – de låter sig fotograferas med invånarna som de tycker är spännande men också okunniga och smutsiga – ungefär som vi har tyckt om lapparna uppe i norr.

UNDER SINA FÖRELÄSNINGAR om buddhism får han många frågor – är det en konstig, världsfrånvärd religion och hur är det egentligen med teorin om att allt är ett lidande?

– För en tidning berättade jag en gång om tron på att man kan uppfostra sig själv. Exempelvis kan man lära sig att omvandla motgångar till hjälpmedel. Det man upplever som problem innehåller ofta en lärdom och kan man se tillvaron på ett sådant sätt blir det förstås enklare att uthärda missöden. När jag sedan fick syn på löpsedeln stod där: *För honom är lidandet en gåva*. Folk tittade lite underligt på mig när jag sedan var och handlade i Gamlestan. Man kommer att tänka på Povel Ramels visa om en dag på klostret. Klockan tolv var vikt för valfri späkning på rummet.

Buddhismen beskrivs ofta som en livsåskådning

som saknar en massa för västerlänningen självklara föreställningar – här finns inget gudsbegrepp och heller ingen uppfattning om synd, skuld eller straff.

– Men egentligen saknas ju ingenting – det är bara vi som förutsätter att man måste tänka på ett visst sätt. Buddhismen är inte svårare att förstå än exempelvis kristendomen. Vad är nattvarden? Treenigheten? – hur många kan egentligen förklara det?

Illvilja, okunnighet och fasthållande vid begär hör till sådant som skapar lidande, enligt buddhismen.

– Girighet, fasthållande vid begär kan skildras med hjälp av bilden av en man som lindat ett snöre kring en fläskbit. På så sätt kan han äta fläsket och sedan dra upp det igen och äta en gång till. Botmedlet mot girighet är generositet – det handlar om att ge allt inklusive tanken på att ge. Det är ett tillstånd av öppenhet.

Fasthållande vid begär kan gälla mycket – som att man ältar gamla oförrätter eller inte kan släppa taget om någon man älskar.

– När min sextonåriga dotter är ute sent på kvällen med sina kompisar kan jag förstås bli ganska orolig. Jag vill att hon ska ha mobilen på så att jag kan nå henne. Men jag ringer inte varje kvart och frågar var hon är – gör man så förvandlas omsorgen till maktutövning. Men det är klart att det ibland är svårt att låta bli – och jag blir väldigt glad när hon äntligen är hemma igen.

BLAND ALLT DET som buddhismen saknar enligt västerlänningen, saknas även tron på ett himmelrike efter döden.

– Helvetet tror jag på – det kan man se på gatorna i Indien där folk kan dö mitt framför ögonen på en. Men det finns förstås även i Göteborg även om det inte är lika tydligt här. För övrigt tror jag helst på sådant jag kan pröva själv – vad som händer efter döden har jag ingen uppfattning om. Men döden är viktigt att alltid ha i åtanke – just nu är jag här men vad som händer om en timme vet jag ingenting om. Det är när man tänker så som livet blir värdefullt – *Carpe diem*.

Tro innebär villighet att kritiskt pröva.

– Buddha talar om att vi likt en man som skall köpa guld skall pröva allt han säger. Samma gäller också för vetenskapen – man är villig att pröva olika teorier eftersom man tror att det kan fungera. Och man får inte ge upp med en gång. I buddhismen talar man om *lam rim*, en stegvis väg, en systematisk träning av vårt sinne. På samma sätt som man bör kunna stå stilla på ett par skidor innan man åker störtlopp måste man i buddhismen börja med det mest elementära. Man måste skapa en mental skärpa.

KLOKA IDÉER går att finna lite varstans – inte bara inom buddhismen. Det finns många intressanta likheter mellan buddhism och antik grekisk filosofi och mellan buddhismens och psykoanalysens syn på självkänedom.

– Jag är ingen buddhistisk fundamentalist, om det nu finns något sådant – stark tro och lite förstånd skapar dogmatism säger man i Tibet. Om jag hade råkat få andra andliga rådgivare hade jag mycket väl kunnat ägna mig åt exempelvis judisk mystik. Eller också kanske jag hade gjort något mer av mitt musikintresse. För det Billie Holiday inte har att berätta om livet är inte värt att veta.

Jan Bärmark är stolt över att vara humanist – även om han ofta får frågan vad det egentligen är för nytta med det han gör?

– Ofta likställer vi nytta med materiell nytta. Humanvetenskapernas nytta är en annan – den handlar om förmågan till besinning och självreflektion. Enligt Maslow handlar all bildning om självkänedom. En del bildning stannar vid lärdom – som att veta när Karl XII dog och kunna producera en mängd vetenskapliga rapporter. Men att vara verkligt bildad innebär att man är personligt engagerad – eller för att uttrycka det annorlunda – *it ain't mean a thing if it ain't got that swing*.

Jan Bärmark

Aktuell: Nyinstallerad professor

Arbetar: Som prefekt vid institutionen för idéhistoria och vetenskapsteori

Familj: Sambon Mona, hennes söner Jon och Dan samt deras gemensamma dotter Linn, hunden Ronja

Bor: Lägenhet i centrala Göteborg

Läser: Gunnar Ekelöf, Frederick Forsythe, Fantomen

Lyssnar på: Jazz, klassiskt, indiskt och tibetanskt

På nattduksbordet: Machik Labdrön, en biografi om en yogini och ett arbete om tvärvetenskap:

Har skrivit: *Självförverkligandets psykologi: ett centralt tema i Maslows tänkande*, Natur och Kultur 1985.

Forskning om forskning eller Konsten att beskriva en elefant, Natur och Kultur, 1984

Om vetenskap, pseudovetenskap och motvetenskap: uppsatser om kunskaps- och insiktsbildning i olika kulturer, Rapport från institutionen för vetenskapsteori Tillsammans med Ingemar Nilsson: *Poul Bjerre, Människosonen*, Natur och Kultur, 1983.

Läkekunst och buddhism, rapport från institutionen för idéhistoria och vetenskapsteori, 2003

En rad artiklar i tidskriften *Vest*, Kunskapsantropologi och studier av buddhism 3/4 2003.

De är väl pålästa

Arne Wittlöv försvarar styrelsens externa ledamöter

Styrelsen är för osynlig och de externa ledamöterna för dåligt insatta.

Men kritiken, som kommer från lärarrepresentanterna i förra styrelsen, tillbakavisas av ordförande Arne Wittlöv.

I denna intervju för GU Journalen ger han dessutom sin syn på vilka frågor som kommer upp på dagordningen de närmaste tre åren.

NÄRINGSLIVSTOPPMANNEN, fd Volvodirektören, Arne Wittlöv har varit Göteborgs universitets styrelseordförande sedan 2001. Hans erfarenheter av andra bolagsstyrelser kommer till stor nytta, tycker han, även om skillnaderna är stora, då universitetet är en komplex organisation, där många särskilda hänsyn måste tas.

– För det första är GU en myndighet. Eftersom den finansieras med skattebetalarnas pengar, är det rimligt att man så långt som möjligt lever upp till alla de politiskt fastställda mål som uttrycks i det skattekongressbrevet och detta inom ramen för ett omfattande regelverk. För det andra måste man förstå universitetets roll och särart i samhället, som skiljer sig markant från ett bolag. Den stora likheten är att GU:s styrelse inte heller är någon diskussionsklubb, utan ett beslutande organ.

GENERELLT TYCKER Arne Wittlöv att styrelsen så långt som möjligt måste nå fram till gemensamma ställningstaganden som är bra för universitet som helhet.

Samtidigt är han medveten om risken för urvattnade beslut om enighet jämt eftersträvas, men han tycker inte att styrelsen hittills har värjt för svåra frågor.

– Även i kontroversiella frågor har vi lyckats nå enighet. Men i många fall finns det inte ett absolut rätt eller fel, utan man gör olika bedömningar. Det är styrelsens allsidiga sammansättning i kombination med grundlig beredning som ska borga för att vi kommer till väl avvägda beslut. Det är självklart att man inledningsvis ska argumentera för den grupp man representerar, men när man väl kommer till beslut, så måste man vara beredd att ge upp något för helheten. Det är den dynamiken som är så viktig för styrelsen.

Hur ser du på kritiken att en del av de externa ledamöterna är för oinsatta och oengagerade och att de inte förstår hur universitetet fungerar?

– Den kritiken är väl svepande. Min erfarenhet är att allmänrepresentanterna är väl pålästa, men i vissa komplicerade frågor som har många

Arne Wittlöv menar att de externa ledamöterna bidrar med andra perspektiv som gynnar universitetet.

interna bottnar är det inte lätt att fånga problemets verkliga innebörd. Men det kan ibland vara svårt även för andra i styrelsen.

Tvärtom menar han att allmänrepresentanterna bidrar med andra kunskaper och erfarenheter för att de kommer från en annan samhällssektor. Enligt Arne Wittlöv har de värdefulla erfarenheter från olika ledningsuppdrag och en vidare syn på tredje uppgiften.

Att styrelsen är okänd för de flesta, är det ett problem?

– Nej, det tycker jag inte, så länge det inte uppstår en massa hysch-hysch och ryktesspridning. Om styrelsen framstår som hemlig, då är det destruktivt. Vi ska ju värna om att styrelsens arbete är känt och öppet. Däremot tycker jag att det ett större problem om man som anställd inte känner tillhörighet med universitetet.

Enligt en del är det ett alltför stort avstånd mellan styrelsen och kärnverksamheten. Hur allvarligt är det?

– Det kan möjligen vara ett problem om beslut inte når ut i verkliga livet. Men det har mer med genomförandet att göra och att ledningsstrukturerna är otydliga. Det är besvärande. I en tydlig organisation går information och dialog fram och tillbaka. Samtidigt har jag förståelse för att alla beslut från styrelsen inte är efterlängta, vissa frågor betraktas som extra belastning utan att man får utökade resurser. Men så är inte verkligheten funtad. Vi har ett ansvar för hela verksamheten.

SÅ TILL SIST om framtiden. Arne Wittlöv ser framför allt tre områden som blir avgörande de närmaste åren.

1. Arbetet med att stärka GU:s image och identitet.

– Det handlar inte bara om vår yttre synlighet utan också vår inre stolthet. Vi får ingen bra image om man vi inte har en bra identitet. Och tvärtom. Vi kan aldrig lura omvärlden att ge oss en annan image än den vi förtjänar.

2. Satsning på framgångsrika forskningsmiljöer och excellent forskning.

– Här känner jag en viss oro idag. Finansieringen på forskningsområdet förändras snabbt och vår förmåga att samverka, både internt och externt, och att attrahera anslag i sådana miljöer blir oerhört viktiga.

3. GU kan inte växa mer utan att få extra resurser.

– GU har expanderat väldigt fort, kanske på gränsen till för fort. Min bedömning är att GU för tillfället inte kan fortsätta växa och regering- en har fryst takbeloppen. Vi har dessutom byggt så det knakar – och med en stagnerande ekonomi blir det viktigt att hålla kontroll på kostnaderna. Men inom den ram vi har idag har vi en fantastisk utvecklingspotential. Det kräver bara ett annat tankesätt. Tidigare kunde man lämna över alla problem till nästa och nästa år, men nu måste vi lösa problemen själva.

Allan Eriksson

Wittlöv har bl a följande uppdrag: preses för Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien, styrelseledamot i Vetenskapsrådet, ledamot i Kungl. Vetenskapsakademien. Arvode i GU:s styrelse: 66 000 kronor/år. Han ägnar minst en dag i veckan åt styrelsearbetet.

Förvirrande med alla olika namn och utseenden. Vid exempelvis Wallenbergs konferenscentrum finns olika skyltar, trots att det är en nyrenoverad byggnad. Lyktan står det vid ingången högst upp, men det som syns tydligast är: rökning förbjudet.

Bedrövlig skyltning vid GU

Spretigt värre. Diffust och otydligt. Rörigt.

Det är en bild av Göteborgs universitet som står i klar kontrast till behovet och önskan att synliggöra universitetet. Åtminstone om man ser till hur de olika verksamheterna presenterar sig. Varje hus skyltar på sitt sätt.

ÄR DET MESTA tillåtet? Finns det ingen konsekvent linje överhuvudtaget? Den frågan måste man ställa sig efter att ha tagit del av det bildmaterial över GU:s skyltar som Rådet för identitet och image tagit fram.

Tio av rådets ledamöter var i vintras ute på en dagslång bussturné runt universitetet för att bilda sig en uppfattning om hur GU:s olika delar syns. Det sammantagna intrycket var värre än vad de flesta kunnat föreställa sig. En lärorik – men också en chockartad – upplevelse, säger Margareta Wallin Peterson, medlem i rådet och ny prorektor för externa relationer.

– Det finns ingen gemensam bild och ingen gemensam skyltning för hela universitetet. Skyltarna speglar olika tidsepoker, och det är tydligt att man inte har gjort någon ansträngning för att samlat presentera GU:s olika delar.

Det saknas gemensamma informationstavlor, inte heller finns det någon vägvisare vid GU:s mest kända byggnad vid Universitetsplatsen (ja, så heter faktiskt en del av Vasaparken). Väl inne i Vasaparken finns inte någon allmän information och den villrådige besökaren får sätta sitt hopp till att receptionen

är bemannad. Efter klockan halv fem är byggnaden dessutom låst.

– Man hittar inte ens inne i Vasaparken, det är väldigt dåligt skyltat vilka som finns i huset och var ledningen sitter, säger Margareta.

GU:s skyltar uppvisar en stor bredd av former, storlekar och utseende. Bara för att ta några exempel: Sigillet finns i olika former och färger, ibland till vänster om texten Göteborgs universitet, ibland till höger och ibland överst. En del hus har gjort egna sigill, bland annat HDK som har en jing- och jangsymbol vid entrén och Världshuset som har ett speciellt sigill.

PÅ EN DEL fastigheter syns bara sigillet, på andra håll institutionens namn, och ibland saknas texten Göteborgs universitet helt.

– En del hus har bara sigillet, inte logotypen, men för den vanliga göteborgaren är det ingen tydlig profil. Sigillet bär inte i sig.

Även om fasadskyltningen på många håll är bristfällig är informationstavlorna inne i husen inte mycket bättre. Det är svårt att hitta. Både på Samvetet, Handelshögskolan (i den gamla byggnaden) och inte minst uppe i Chalmersområdet. Några informationstavlor är dessutom inaktuella; vid Valands baksida på Storgatan står den gamla orienteringstavlan kvar: Utbildningsavdelningen, Dramatik, Filmvetenskap och Ljuscentrum. Dessa verksamheter finns inte längre i huset.

Men det finns några undantag. Det är bra skyltat på exempelvis Artisten, UB och Humanisten, tycker Margareta.

Uppe vid Hälsovetarbacken och Medicinareberget finns visserligen informationstavlor, men det är inte särskilt lätt att hitta ändå. Inte heller på bron mellan Sahlgrenska sjukhuset och medicinska fakulteten står det Göteborgs universitet. Att internmedicin (som är GU:s största institution) är en del av Göteborgs universitet framgår inte vid ingången. Och så vidare.

Men spelar det så stor roll? Skyltarnas olika utseende speglar trots allt GU:s vitt mångskiftande verksamhet, att GU i högsta grad är ett decentraliserat universitet.

– Nej, mångfalden ska speglas av den mångfaldiga verksamheten, inte av den spretiga skyltningen. Vi marknadsför oss gärna för att vara öppna för omvärlden och då är det märkligt att det ska vara så svårt att hitta oss i staden.

FRÅGAN ÄR ÄNDÅ hur det har kunnat bli så här. Enligt Margareta Wallin Peterson beror det på avsaknaden av gemensamma regler, att varje ny institution eller fakultet har tagit fram egna, lokala lösningar.

– På min egen institution, Zoologen, hade vi en vaktmästare som tidigare varit plåtslagare som gjorde fasadskyltningen.

GU har framför allt kritiserats för att vara otydligt. Att det krävs åtgärder för att öka synligheten, det har universitetsstyrelsen slagit fast. Sedan förra året finns det en strategisk profil som utarbetats av Rådet för identitets- och imagefrågor. I arbetet ingår det att inventera de fysiska miljöerna och att ta fram ett

förslag på gemensam skyltning.

Så hur bör då skyltarna se ut?

Ett minimikrav är att skyltarna ska vara klara och tydliga. Texten Göteborgs universitet och sigillet bör också stå överallt, tycker Margareta Wallin Peterson, som betonar att förslaget självklart först ska diskuteras.

Det som finns idag är en GU-flagga, som togs fram under Arkitekturåret 2001.

– Flagging skulle kunna vara första steget mot en tydligare profil. Det är ganska enkelt och kostar inte så mycket.

Men att skaffa helt nya skyltar till samtliga GU-byggnader tar inte bara lång tid utan kostar också mycket pengar.

– Det är en sak att tycka till om detta, men snart kommer vi till ett skarpt läge: Vad kommer det att kosta? Ska kostnaderna bakas in i hyran?

Allan Eriksson

En liten lathund till GU:s grafiska profil:

Universitetets viktigaste grafiska kännetecken är logotypen och ska användas i allt material där hela eller delar av universitetet skall kännas igen.

Logotypen består av både sigill och text. Sigillet är inte tillräckligt som avsändare utan fungerar ensamt endast som dekor. Logotypen finns i ett antal olika varianter för olika behov. Men avstånden mellan text och sigill är låsta, så tillverka därför inte logotypen själv, utan använd färdiga original: www.gu.se/logotyp.

Mer information finns på adressen: www.gu.se/profil.

Utbyte med Sydamerika

FYRA UNIVERSITET och ett institut hann GU:s delegation med under sin två veckor långa resa i Latinamerika.

Bland annat besökte man Universidad de la República i Montevideo – det universitet utanför Europa som GU haft avtal med längst, ända sedan 1989.

– Det var före rektorn Bo Samuelsson som ansåg att GU aktivt borde förbättra kontakterna med olika universitet i världen, berättar Gunnar Svedberg. Förra året åkte en delegation från GU till USA – i år var det Latinamerikas tur.

Från International Office deltog Ingela Elofsson, Marlene Nordquist samt Björn Hettne, rektors rådgivare i internationaliseringsfrågor.

Övriga deltagare var förutom rektor, Per-Olof Thång, dekanus för Utbildningsvetenskapliga fakulteten, Philip Brenner, dekanus för IT-universitetet, Gunnar Dahlén, dekanus för Odontologiska fakulteten, David Turner, dekanus för Naturvetenskapliga fakulteten samt Mona Fransehn, representant för Samhällsvetenskapliga fakulteten.

Efter Uruguay var det dags för Universidad de Concepción i Chile.

– Där besökte vi bland annat en marin forskningsstation som sedan femton år tillbaka har ett samarbete med avdelningen för oceanografi vid GU, berättar Gunnar Svedberg. Varje år skickas studenter och lärare från GU på forskningsexpeditioner till Chile – och varje år kommer chilensare till Göteborg för att göra samma sak.

Efter Concepción fortsatte resan med buss till Chiles största universitet – Universidad de Chile i Santiago.

Efter Santiago följde Rio de Janeiro där man besökte forskningsinstitutet Fiocruz – ett hälsovetenskapligt institut med gamla anor där man forskar om bland annat tropiska sjukdomar.

– Det är den enda plats i världen där man producerar AIDS-medicin till självkostnadspris – vilket förstås är oerhört betydelsefullt för utvecklingsländerna, förklarar Gunnar Svedberg.

– Sedan besökte vi Universidad Candido Mendes som drivs i privat regi. Här har GU redan ett samarbete genom Iberoamerikanska institutet.

Några resultat av resan blev att avtalet med universitetet i Montevideo förnyades och att samarbetet med Concepción reglerades i ett nytt avtal. På sikt kan ytterligare avtal bli aktuella.

– Vi träffade allt från studenter, lärare och rektorer till företrädare för svenska ambassaden och delar av de olika ländernas UD, berättar Gunnar Svedberg. Vi blev översvallande mottagna överallt.

Han vet det mesta om Latinamerika

DET HANDLAR OM kaffe och kakao, om generationer som kommit och gått, och om människor som fridsamt planterat sina frön i jorden.

En annan verklighet än de krigsskildringar historien brukar vara full av, säger Magnus Mörner om det föredrag han höll på Iberoamerikanska institutet i mitten av mars – *Plantagesambället Ocumare de la Costa i Venezuela under perioden 1870-1960*.

Han är en av världens ledande historiker när det gäller Latinamerika och firade sin åttiöårsdag genom att komma till Göteborg och berätta om ett område präglad av kakao- och kaffeodlingar.

Ocumare tänker Magnus Mörner berätta om i nästa bok – som blir en i raden av ett femtiotal böcker författade på engelska, spanska eller svenska i de mest skilda ämnen. Till hans mest kända arbeten hör *Rasblandningen i Latinamerikas historia* och *Adventurers and Proletarians: The Story of Migrants in Latin America*.

– **JAG HAR VARIT** i alla länder i Latinamerika, utom Nicaragua – men där har i gengäld så många andra svenskar varit. Det som lockar mig är det fantastiska landskapet – alla färger och dofter, Pampas väldighet, Andernas toppar, Venezuelas stränder. Och så människorna förstås och deras olika levnadsöden.

Intresset för Latinamerika började när Magnus Mörner som tonåring fick tag i ett frimärke från Paraguay. Han började genast läsa om landet i Nordisk familjebok.

– Människan styrs av två saker – gener och tillfälligheter. Intresset för Latinamerika var stort bland många ungdomar efter kriget och självklart ville också jag resa dit. Spanska läste jag på Hermods – vilket inte var till mycket hjälp när jag kom till Buenos Aires första gången 1947 – jag förstod ingenting.

Magnus Mörner har skrivit om lantarbetarna i Anderna, om jesuiterna i La Plataområdet och om den ”omvända apartheid” som spanjorerna införde för att skydda den decimerade indianbefolkningen. Han har varit chef för Latinamerikainstitutet i Stockholm och professor i olika omgångar vid flera amerikanska universitet, senast vid University of Pittsburgh. Vid Göteborgs universitet var han professor mellan 1982 och 1990.

– Iberoamerikanska institutet vid Göteborgs universitet har, till skillnad från Latinamerikainstitutet i Stockholm, bevarat kopplingen till Spanien och Portugal. Det tycker jag är värdefullt.

För tillfället är han i färd med att fördjupa sig i relationerna mellan Spanien och Sverige under 1700- och 1800-talen.

Magnus Mörner, välkänd Latinamerikaexpert, fyller 80 år. Tavlan bakom honom föreställer Nils Hedberg som grundade Iberoamerikanska institutet 1936.

– **DET FINNS MYCKET** spännande att berätta exempelvis från Napoleonkrigen. År 1808 hade marskalk Bernadotte, den blivande Karl XIV Johan, fått order om att invadera Skåne. Till sitt förfogande hade han 10 000 soldater från, ja just det, Spanien. De skulle anfalla från Fyn över isen – men det är ju inte alltid isen är så stark och 1808 höll den inte. Så armén fastnade i Danmark. Samtidigt slog Napoleon ner ett uppror i Spanien – vilket fick den spanska hären att revoltera. Med hjälp av en skotsk officer, förklädd till präst, fick de kontakt med den engelska flottan och lyckades fly. Till slut hamnade spanjorerna i Göteborg.

Numera bor Magnus Mörner tillsammans med sin hustru Aare i Mariefred. Under åren har han både skrivit och samlat på sig en mängd böcker – många av dem tänker han donera till Iberoamerikan-

ska institutet, UB och Världskulturmuseet.

Och föreläsa hoppas han kunna fortsätta med.

– Intresset för Latinamerika har gått i vågor – just nu är det ganska svagt, mycket beroende på den demokratiska utvecklingen som inte är lika spännande att skriva om som revolutioner och diktaturer. Men jag hoppas att intresset kan öka – det är ju en väldig kontinent som är oerhört spännande. Och i den omskrutna svenska välfärdens skymningsland kan det vara värdefullt att upptäcka andra samhällen med stora möjligheter som löser sina problem på sätt som inte vi är vana vid.

Sahlgrenska akademien rättar sig efter HSV

Sahlgrenska akademistyrelsen blir gemensam fakultetsnämnd för hela det hälsovetenskapliga området vid GU. Det är innehållet i ett förslag från Sahlgrenska akademien där man helt rättar sig efter Högskoleverkets kritik.

Förslaget betyder också att begreppen fakultet och dekanus devalveras och att viss begrepps-förvirring kan uppstå.

HSV HAR ÄNDA sedan beslutet om Sahlgrenska akademins organisation, den 31 oktober 2002, betraktat Sahlgrenska akademistyrelsen som en fakultetsnämnd. Detta är också ett av huvuddragen i det förslag som akademistyrelsen nu enhälligt ställer sig bakom.

– Det stämmer att vårt förslag liknar Högskoleverkets linje, säger Pam Fredman, Sahlgrenska akademins exekutiva chef. Nu är det universitetsstyrelsens sak att ta ställning.

Det nya förslaget innebär en förenkling av organisationen på så sätt att en beslutsnivå – fakultetsnämnderna – försvinner, liksom de sex programnämnderna. Däremot kvarstår benämningen fakultet. Men fakulteterna ska inte fungera som organisatoriska enheter eller ha någon chef. De ska i stället utgöra områden för kunskapsbildning där beteckningen också avser samtliga lärare och forskare vid de institutioner som ingår.

En konsekvens av förslaget är att institutionens ställning stärks.

– Styrelsen kommer att hantera frå-

gor av gemensam karaktär och av principiell vikt för hela akademien. Övriga frågor ska hanteras på institutionsnivå. Institutionernas ställning kommer därmed att stärkas, menar Petter Wrenne, akademistyrelsens planeringssekreterare.

För beredning av forsknings- och forskarutbildningsfrågor kommer akademistyrelsen att inrätta tre fakultetsråd

inom medicin, vårdvetenskap och odontologi. Dessutom tillkommer programråd för beredning av grundutbildningsfrågor. Viss beslutanderätt kommer att delegeras till råden.

– **ÄVEN ORDFÖRANDE** för det akademiegemensamma grundutbildningsrådet ska enligt förslaget kallas dekanus. Det är ett sätt att stärka satsningen på och statusen för grundutbildningsfrågor, förklarar Petter Wrenne. Men det är viktigt att förtydliga att vi menar något annat med dekanus än vad som tidigare varit brukligt. Det handlar alltså inte om en person med chefsansvar utan om en lärare med särskilt ledningsuppdrag som ansvarar för utvecklingen av respektive kunskapsområde.

ATT BEGREPPSFÖRVIRRING kommer att råda när de gamla beteckningarna får nya betydelser är inget som oroar Pam Fredman.

– Det är viktigt att visa att vi inom den gemensamma organisationen fortfarande värnar om de tre kunskapsområdena medicin, odontologi och vårdvetenskap. Därför vill vi behålla beteckningen fakultet – det ger identitet och fördjupar känslan av kollegial samverkan. Internationellt betecknar ordet dessutom ofta just en samling lärare inom ett visst kunskapsområde. Och att vi ger ordet dekanus en annan innebörd är heller inte så märkligt – dekanus betyder faktiskt olika saker vid skilda universitet i landet. Men vi är för en öppen

diskussion och kan även tänka oss andra beteckningar.

Gunnar Dahlén, dekanus för Odontologiska fakulteten, har suttit med i den arbetsgrupp som tagit fram förslaget. Han ser inga större problem med att fakultetsnämnderna försvinner och dekanerna därmed får en mindre betydelsefull roll så länge fakultetsbegreppet kvarstår.

– **DET ÄR INSTITUTIONERNA** som vinner på förslaget men det har jag inget emot. Redan när Sahlgrenska akademien bildades för tre år sedan stod det klart att det handlar om en samverkansform där fakulteterna får en mindre betydelse. Och i och med att utbildningspengarna ändå inte legat på fakultetsnämndernas bord har vi inte haft så stort inflytande. Jag tycker väl egentligen inte att det är något fel på den nuvarande organisationen – men de förändringar vi nu föreslår stämmer med Högskoleverkets krav, vilket förstås är avgörande.

Enligt förslaget ska den nya organisationen träda i kraft den 1 juli 2004.

Universitetsstyrelsen fattar beslut den 22-23 april.

Eva Lundgren

Och IT-universitetet ber HSV om lov...

Vilka får vara med och välja ledning vid IT-universitetet? Och vem ska utse ordförande och vice ordförande?

Det är två frågor där GU kommer att begära tillstånd från regeringen om avvikelser från högskolelag och förordning.

IT-UNIVERSITETET, som startade sin verksamhet hösten 2001, innebär ett samarbete mellan GU och Chalmers. Från början var det tänkt att IT-universitetets ledning skulle väljas av företrädare för både GU och Chalmers.

Men högskolelag och högskoleförordning gör en sådan konstruktion omöjlig.

– Det hela är egentligen väldigt

enkelt, säger Philip Brenner, dekanus vid IT-universitetet. Vi vill att hälften av ledamöterna i det organ som utser dem som styr verksamheten vid IT-universitetet ska utses av GU och hälften av Chalmers. Och vi anser att ordförande och vice ordförande ska utses gemensamt av rektorerna vid de båda lärosätena.

Men regelverket är inte gjort för en sådan konstruktion. Enligt högskoleförordningen ska val till fakultetsnämnd ske bland kompetenta lärare vid den aktuella högskolan och det är också högskolans rektor som utser ordförande.

– Det står ingenting om hur man gör när det handlar om två högskolor – vilket beror på att två lärosäten aldrig samarbetat på det här sättet tidigare, med en gemensam organisation.

För närvarande är alltså representanterna i IT-universitetets fakultetsnämnd tillsatta av GU och ordförande av rektor vid GU.

– Men självklart har det skett med Chalmers goda minne och det fungerar alldeles utmärkt, berättar GU:s rektor Gunnar Svedberg. Men det är förstås inte tillfredsställande att bara ena parten i ett samarbete har formell makt. Och vad händer om en konflikt mellan våra lärosäten skulle uppstå?

DET FÖRSLAG som GU kommer att lämna till Högskoleverket går ut på att en styrelse utses av en elektorsförsamling som är vald av lika många representanter från Chalmers som från GU. Majoriteten av ledamöterna ska vara vetenskap-

ligt kompetenta lärare men styrelsen ska också ha ett tydligt externt inslag.

Valet av elektorer ska ske vid de två lärosätena enligt högskoleförordningen. Ordförande och vice ordförande utses genom gemensamt beslut av rektorerna på förslag av elektorsförsamlingen

– Vi tror att Högskoleverket kommer att tillstyrka vårt förslag och att regeringen kommer att gå på samma linje, säger Gunnar Svedberg. Förhoppningsvis drar inte detta ut på tiden – vår önskan är att det blir klart redan under våren.

Eva Lundgren

Direkt in i hetluften

Den 29 mars utsågs tillförordnade rektorn Leslie Johnson till rektor på Konsthögskolan Valand. Fem dagar senare porträtteras hon i Göteborgs-Posten. Där säger hon att hon inte känner igen bilden av Valand som ett "gubbvælde" med patriarkala strukturer.

UTTALANDET GÅR i polemik med den utredning som högskolerektor Bo-Erik Gyberg gjorde om Valand förra året: "Jag kan ana en atmosfär av att männen ser sig som bärare av det tunga och gedigna arvet och den grundläggande praktiska och ekonomiska kompetensen nödvändig för Valands fortlevnad. De informella grupperingar jag kan skönja är i stor utsträckning könsbundna", skriver han bland annat.

Maja Hammarén, andraårsstudent på den femåriga utbildningen och vice ordförande i Valands avgående kärstyrelse, tycker det är problematiskt att den nya rektorn inte erkänner problemen som finns – speciellt som hon leder det pågående förändringsarbetet på skolan.

– Grunden i alla typer av förändringsarbete är ju att man medvetandegör de strukturer som finns.

Nu är det dock inte så illa. Leslie Johnson är väl medveten om de problem som finns och beklagar att hon är otydlig i G-P:s artikel.

– Det finns en patriarkal struktur i världen och det är inte annorlunda på GU. Jag har själv varit offer för det och inblandad i en sådan konflikt på Valand, säger Leslie Johnson.

Men problemen på Valand är i huvudsak inte patriarkala utan hierarkis-

Enligt Leslie Johnson är problemen på Valand hierarkiska, inte patriarkala.

ka, menar hon. För att undvika informella makthierarkier är det viktigt att klargöra vilka roller och befogenheter var och en har på skolan.

– VI HAR BÖRJAT med det arbetet liksom med att förbättra kommunikationen mellan elever, lärare och administrativ personal. Det är viktigt, inte minst för att resursfördelning ska fungera. Sedan håller vi kontinuerligt på och försöker förbättra och tydliggöra utbildningsplanen för den femåriga utbildningen.

På Valand arbetar man också för att få in fler kvinnor på teknikertjänsterna. Det är inom detta område som problem varit lätta att "peka ut", förklarar Leslie Johnson.

– Förut fanns det inga kvinnor på

dessa tjänster. Nu finns två, en på heltid och en på deltid.

Leslie Johnson är dock – vilket hennes uttalande om patriarkala strukturer i Göteborgs-Posten egentligen syftade på – helt oförstående inför de anklagelser om könsrelaterade kränkningar och trakasserier som den tidigare rektorn Susann Brännström gått ut med i pressen.

– Jag känner inte igen den bild hon ger. Jag har försökt få fram exempel på sådana händelser, bland annat genom att fråga det förra jämställdhetsombudet Henrik Hamboldt. Men jag har ännu inte sett några bevis för att hon blivit sexuellt trakasserad.

Henrik Hamboldt tycker att Leslie Johnsons resonemang är motsägelsefullt – hon säger att det har funnits en patri-

arkal anda på Valand som hon själv varit utsatt för, men vill samtidigt inte se att den även drabbat Brännström.

Dessutom finns ett tydligt samband mellan det patriarkala och det hierarkiska, menar han.

– Susann, hennes fackförbund och jag är övertygade att hon utsatts för genusrelaterad diskriminering. För att ta ett par exempel: delar av den manliga personalen ifrågasatte hela tiden hennes beslut och förlöjligade hennes sätt. Det handlar ofta om nyanser. I en tidningsartikel kallade den förra professorn i fri konst henne för aggressiv. Skulle man säga så om en målinriktad man?

Leslie Johnson menar dock att Susann Brännström själv gjorde sin situation omöjlig på Valand. Hon ville förändra, men hade för bråttom och såg inte till att förankra sina idéer hos personalen.

– MÅNGA KÄNDE SIG överkörda och oroade sig för sina jobb. Utan stöd hos personalen är det omöjligt att genomföra förändringar, även om de är bra.

Men Susann Brännström hann ändå starta mycket bra saker, säger Leslie Johnson och fortsätter på sitt modersmål:

– She was a bombcaster. She made explosions and now we have to make peaceful solutions of them.

Leslie Johnson kommer att leda arbetet på Valand tillsammans med studierektor Mats Olsson till och med 30 juni 2006. Den 15 april presenterade de sina planer och målsättningar.

Lars Nicklason

GU sänder rikstäckande program

I höst startar **Utbildningsradion** och **SVT en ny digital TV-kanal – Kunskapskanalen**. Ett av programmen i denna, **Vetenskapslandet**, kommer att sändas varje vecka och sammanställas av **Universitets-TV vid GU**.

TANKEN ÄR ATT landets högskolor och universitet själva ska producera inslag om vetenskapsnyheter, med stöd av Universitets-TV i Göteborg.

– En del lärosäten kommer att producera färdiga inslag, andra tar bilder som vi redigerar. Jag räknar med att vi kommer att hantera ungefär 100 inslag här under hösten, säger Cecilia Anderson Edwall, projektledare för *Vetenskapslandet*.

Programmen som är 30 minuter långa kommer att innehålla sex till tio reportage plus kortare inslag och telegnyheter. Det första av totalt 19 program som produceras i år sänds 30 september.

– Projektet fortsätter sedan till och med 2006. Totalt blir det 35 program om året, berättar Cecilia Anderson Edwall.

Hon ser främst *Vetenskapslandet* som ett utvecklingsprojekt som öppnar nya möjligheter till samverkan mellan lärosätena och mellan forskning, samhälle och näringsliv.

– Jag hoppas att vi ska höja nivån rent allmänt när det gäller videoproduktion, att fler får upp ögonen för mediet. Det är ju ett utmärkt sätt att bedriva den

tredje uppgiften på. Dessutom kan projektet också bidra till en utveckling mot fler tv- och videoinslag i distans- och campusutbildningar.

I takt med att tekniken har blivit billigare och enklare att använda har intresset för TV- och videoproduktion ökat. Cecilia Anderson Edwall uppskattar att 10 – 15 av landets 39 lärosäten kommer att vara med och göra inslag i höst. Efter hand blir det säkert fler.

– Men det är också viktigt att påpeka att detta inte är ett forum där man kan marknadsföra sin högskola. Programmen ska handla om vetenskap.

Inom Västsvenska universitetssamarbetet har GU och åtta andra lärosäten redan samarbetat kring ett TV-projekt, *Vetenskap i Västsverige*, i tre år. En erfa-

renhet man har nytta av nu, menar Cecilia Anderson Edwall.

– Kvalitetsnivån på inslagen som levererats till oss har hela tiden förbättrats. En liknande utveckling är att vänta inom *Vetenskapslandet*. Det finns större resurser för TV-produktion än vad man tror bland landets lärosäten. Nu gäller det att synliggöra dessa.

Vetenskapslandet är ett samarbete mellan UR, Göteborgs Universitets-TV, Vetenskapsrådet, Nätuniversitetet, Vinnova, KK-stiftelsen, FAS och Formas. Projektet omsätter 3,5 miljoner kronor per år.

Lars Nicklason

Sixten Heymans pris till Per Gunnar Evander

”En romankonst som utmärks av en språklig och litterär form av stor originalitet och av ett starkt personligt socialt engagemang”. Så står det i motiveringen till Sixten Heymans pris 2004 som går till Per Gunnar Evander – en författare som beskriver den lilla människans storhet och värdighet på ett originellt episkt språk.

”MEN ENSAMHETEN...

Vad ägde jag för färdigheter och vad hade jag för erfarenhet som gjorde mig skickad att föreläsa om någonting så egentligen ogripbart och abstrakt som just begreppet ensamhet?”

Övergivenhet och utanförskap är temat i de flesta av Per Gunnar Evanders böcker – även den senaste *Plötsligt medan dimman lättar* från 2002.

Han har varken dator, Internet, e-post eller ens elektrisk skrivmaskin. Men skriver maskin gör han och njuter av att låta tankarna ackompanjeras av smattret från tangenterna.

– Det är klart att det är praktiskt att kunna flytta texter och ändra fel på ett enkelt sätt. Men att skriva om innebär visserligen en viss möda men också att jag får tänka till ännu en vända – vilket bara gör texterna bättre. För mig handlar omskrivningar nästan alltid om att förenkla – även om texterna inte får bli så enkla att tydligheten går förlorad.

FÖDD 1933 I OVANSJÖ, Gävleborgs län, debuterade Per Gunnar Evander redan som tjugotvååring. Sedan dess har han skrivit ett stort antal romaner samt radio och TV-dramatik. 1969 erhöll han Svenska Dagbladets litteraturpris och 1975 Litteraturfrämjandets stora romanpris. Förra året fick han Fackföreningsrörelsens Ivar Lo-Johanssonpris.

Just förmågan att skildra komplicerade skeenden på ett enkelt och avskalat sätt hör till Per Gunnar Evanders kännetecken. I motiveringen till Sixten Heymans pris betonas också att det i Evanders episka form ”skymtar en berättare med drag av en kritiskt reflekterande humanist som älskar att berätta skrönor och anekdoter men ogärna formulerar sanningar.”

– Kanske färgar min dialekt av sig lite på mina texter, annars tycker jag inte att jag har någon särskilt speciell stil. Men att jag ställer mig på de svagas sida stämmer – och mycket av det jag skriver har jag personlig erfarenhet av, även om jag sällan är direkt självbiografisk.

Att priset avser hela hans författarskap och inte bara ett enskilt verk glädjer Per Gunnar Evander.

– Författaryrket är ju ensamt, man vet aldrig om någon verkligen är intresserad av det man skriver. Alltså betyder den här typen av uppmärksamhet oerhört mycket. När jag fick Ivar-Lopriset sa jag att jag skulle köpa långkalsonger för prispengarna. Nu får jag väl svara något annat. En resa, kanske till Kina eller Brasilien.

Bland Per-Gunnar Evanders verk märks *Det sista äventyret* och *Måndagarna med Fanny*, båda filmatiserade. Till senare böcker hör *Fuskaren*, *Veronikas vrede* och *Samma sol som vår*.

Bland hans radio- och tv-dramatik märks *Smultronrollet*, *Fusket* och TV-filmen *Duellantens ansikte*.

”– Han är sju år gammal och heter Silver.

– Du menar Jonnys katt?

– Precis, jag har blivit tilltestamenterad och honom vill jag inte försumma.

– Är han så viktig för dig?

– Silver vet inte varifrån han kommer, ingen vet det. Jag har tänkt att också för såna måste man ha hjärta och respekt. Kanske rentav mer för dem än för andra.”

Sixten Heymans pris delas ut vart tredje år sedan 1938 – varannan gång till en författare, varannan till en naturvetenskaplig forskare. Bland författare som fått priset märks Eyvind Johnson, Birgitta Trotzig, Kerstin Ekman och Sara Lidman. Bland forskare finns Kai Siegbahn, Olof Rydbeck, Bengt Gustafsson och för tre år sedan Christina Moberg.

Priset delas ut i samband med professorsinstallationen den 24 april. I år är priset på 200 000 kronor

Eva Lundgren

On the Origin of Species

Den 24 november 1859 publicerades i London vad som skulle bli en av världslitteraturens mest omtalade böcker – *On the Origin of Species by Means of Natural Selection* av Charles Darwin.

Teorin om arternas uppkomst genom naturligt urval hade Darwin lagt fram redan året innan, samtidigt med Alfred Russell Wallace, som oberoende av Darwin kommit fram till samma slutsatser.

Huvudprinciperna i Darwins teori är naturlig variation och en naturlig selektion. Hos alla sexuellt reproducerande arter finns en individuell variation som alltid är närvarande i naturliga populationer. Darwin ansåg att den naturliga selektionen var framdrivningsmekanismen för evolutionära förändringar.

Variationen i varje generation gör att avkomman ofta blir lite olika varandra – några är större, andra mindre osv.

I många fall, till exempel på grund av brist på föda, råder en kamp för tillvaron. De som är bäst lämpade i en viss miljö överlever – vilket leder till ett naturligt urval.

Teorin medförde inte bara en revolution inom naturvetenskapen. Den väckte också väldig debatt eftersom den stred mot Bibelns skapelseberättelse. Ett känt exempel är när biskopen Wilberforce frågade Darwins vapendragare Thomas Henry Huxley om han trodde att han härstammade från en apa på modernet eller på fädernet. Varpå Huxley svarade att han hellre hade en apa till ursprung än en person som sprider fördomar och falskhet.

– Det exemplar UB äger är första upplagan i originalband från 1859, berättar bibliotekarie Anders Larsson. Det har tillhört en släkting till Darwin vid namn Hawkshaw och är troligen ett gåvoexemplar till denne från Darwin. UB förvärvade boken 1967. Boken är ganska skör och det kan vara intressant att jämföra kvaliteten med första upplagan av *Heliga Birgittas uppenbarelser* från 1492, som UB också äger. Papperet i den 500-åriga boken är i betydligt bättre skick än i Darwins bok.

För en svensk kan det vara roligt att titta lite närmare på titelbladet. Fellow of the Royal, Geological, Linnean, societies etc. står det där.

On the Origin of Species förvaras i UB:s rarietetskammare.

Damp – ingen internationell diagnos

I **DET FÖRRA NUMRET** av GU-journalen hävdar rektor Gunnar Svedberg, med anledning av frågan om granskning av Gillberggruppens forskning, att det inte finns skäl till granskning därför att, jag citerar:

”Det finns bara två personer i världen som framkastat misstankar mot Gillberggruppen. Internationellt råder det full enighet om att vad Gillberg och hans kollegor kommit fram till är stabila resultat som upprepas i andra länder.”

Rektor fastslår alltså två sakförhållanden. Stämmer de?

1. Om DAMP-diagnosens internationella förankring. En sökning av begreppet ADHD respektive DAMP (eller ADHD/DAMP) på en stor sökmotor som PubMed ger 7322 träffar på ADHD, 48 på DAMP. Av de senare är 19 från Läkartidningen, 10 från danska eller norska läkar- eller sjukskötersketidskrifter. Gillberg är medförfattare till 12 artiklar. Endast en av de 48 artiklarna tycks ha icke-skandinaviska författare. En sökning på databasen Science Direct, som är snävare, ger 746 träffar på ADHD, 2 på DAMP. En av DAMP-artiklarna är skriven av Gillberg, en annan av Maria Carlsson.

Detta beror på att DAMP-diagnosen helt enkelt inte används utomlands, vare sig inom forskningen eller kliniskt. Diagnosen förekommer inte i DSM (Diagnostic and Statistical Manual), den

psykiatrins bibel som listar etablerade beteendestörningar, för närvarande nästan 300 stycken.

Göteborgsgruppens DAMP-forskning har aldrig ”upprepat i andra länder”.

Den danska Sundhetsstyrelsen rekommenderar att man inte använder begreppet på grund av ”risk för överanvändelse på ett mycket löst grundlag.”

Så det internationella erkännandet av DAMP-diagnosen tycks trots allt inte vara så imponerande eller ”stabil”.

2. Om påståendet att det endast är två personer som är misstänksamma till DAMP-begreppet. Jag nöjer mig med två motexempel. I Sverige har en av landets största auktoriteter inom barnpsykiatri, professor P A Rydellius, Karolinska institutet, i Läkartidningen publicerat flera kritiska artiklar om DAMP-begreppet. Tillsammans med en annan välkänd auktoritet inom området, professor Rolf Zetterström, Karolinska sjukhuset, dras konklusionen att ”Idag börjar allt fler ifrågasätta MBD- och DAMP-begreppen.” (Läkartidningen nr 20, 2001, s 2499)

Eftersom DAMP-begreppet inte används utomlands är det svårt att finna internationella kommentarer till det. En tung kommentar kan dock nämnas. I maj förra året hölls en stor kongress i Stockholm i ämnet, arrangerad av Svenska Läkaresällskapet (Berzeliussymposiet). Huvudtalare var Michael Rutter, professor vid Institute of

Psychiatry, London, medlem av Royal Society, president för Society for Research into Child Development, och mycket annat. 1992 blev han adlad för sina banbrytande forskningsinsatser. Rutter är tveklöst den internationellt sett mest respekterade och välrenommerade auktoriteten inom området.

SIR RUTTERS FÖREDRAG i Stockholm hette *MBD, DAMP and ADHD* Det bestod av en jämförelse mellan dessa tre diagnoser med avseende på validitet och reliabilitet, på basis av såväl empiriska belägg som metodanalys. Jag skall inte redogöra för föredraget utan citerar endast slutsatserna. Rutter anger svagheter men också starka punkter i ADHD-begreppet. Han finner vidare att det gamla MBD-begreppet lider av sådana brister att det bör avfärdas, och sammanfattar därefter sin analys av DAMP-begreppet:

”The concept of DAMP is even more muddled and it similarly lacks both internal coherence and external discriminative validity. Moreover, it has no demonstrated treatment or diagnostic implications. It is past time that it too was abandoned.”

DAMP-DIAGNOSEN har vare sig extern eller intern validitet, vilket gör den ovetenskaplig och olämplig eller farlig att använda. I den muntliga framställningen sade Sir Rutter att DAMP ”is ready for the waste paper basket.”

Om Rutters m fl analyser är korrekta

så blir följande slutsatser och frågor relevanta. För det första är det felaktigt att skriva ADHD/DAMP, vilket är vanligt bland svenska neuropsykiatriker. Det är ett sätt att legitimera en diskutabel diagnos genom att koppla den till en mer vedertagen. För det andra kan man ifrågasätta det lämpliga i att, som nu sker, använda en vetenskapligt bristfällig diagnos i svenska skolor och barnmottagningar. För det tredje är det kanske inte helt orimligt att DAMP-forskningens metodologi granskas, rektors försäkringar till trots.

MED ANLEDNING AV ovanstående skulle jag vilja ställa några frågor till rektor Svedberg. Vilka källor bygger rektorn på när han hävdar att DAMP-forskningen är okontroversiell, nationellt eller internationellt? Vilken grund, eller informant, har han när han påstår att det bara är två personer i hela världen som är kritiska? Följdfrågor: Vilket ansvar har en rektor, som statligt anställd tjänsteman, att vara oväldig vid en kontrovers av det aktuella slaget? Är det hans uppgift att agera skyddsombud för sina anställda, eller är det att sträva efter saktlighet och opartiskhet? Vilket ansvar har rektor att ta reda på att det han officiellt anför är korrekt?

Thomas Brante
PROFESSOR I SOCIOLOGI
ÖREBRO OCH LUNDS UNIVERSITET

Replik: Väl förankrad forskning

SOCIOLOGIPROFESSORN Thomas Brante har ställt några frågor till mig som rektor vid Göteborgs universitet. De handlar huvudsakligen om vilket stöd jag har för min uppfattning att de forskningsresultat som Gillberg och hans medarbetare presenterat är väl förankrade i forskarsamhället. Som svar nöjer jag mig med två citat från etablerade forskare.

I **EN DN-ARTIKEL** den 11 februari 2003 skriver 12 svenska forskare (varav nio professorer från medicinska fakulteter vid fem olika svenska universitet) följande:

”Kärfve tycks inte förstå att fokuseringen på en enskild forskare är meningslös, när bred samstämmighet om adhd-damp-begreppet råder inom forskarsamhället, grundat på data som gång på gång reproduceras, och kunnat omsättas i framgångsrik klinisk behandling.”

Professorn i psykiatri Russell A Barkley vid Medical University of South Carolina i Charleston har i brev till mig den 7 januari 2004 skrivit följande (där ordet ”disorder” i första meningen syf-

tar på ADHD/DAMP angivet i meningen innan citatet):

”I wish to assure you that Dr Gillberg's research, findings, and conclusions are well within the mainstream of contemporary scientific work on this disorder. As proof of this, I enclose a copy of the International Consensus Statement on ADHD that I helped to organize two years ago so as to counteract just this very kind of uninformed attack, largely in the media, against the legitimacy of ADHD as a disorder and of the use of medications for its management. Unique to this statement is that it was endorsed by more than 80 of the world's leading clinical scientists in the field of ADHD and child psychopathology.”

Det ”statement” som avses finns publicerat i *Clinical Child and Family Psychology Review*, Vol. 5, No. 2, June 2002, p. 89-111.

Gunnar Svedberg
REKTOR

GU trotsar lagen

Göteborgs universitet trotsar beslut i domstol samt emotsätter sig en oberoende granskning av en ifrågasatt forskning.

I senaste nummer av GU Journalen 1/04 uttrycker rektor Gunnar Svedberg följande: ”Misstankarna om forskningsfusk blir inte mer sakliga för att de upprepas.”

Men inte heller förnekandet av att oredlighet förekommit blir en sanning bara för att det upprepas. Att värna om en fri och öppen granskning av vetenskaplig forskning, offentlighetsprincipen, våra lagar och respekten för domstolar är viktigt för förtroendet för såväl Göteborgs universitet som för all forskningen överhuvudtaget. Så länge ett sådant försvar inte leder till de nödvändiga åtgärderna måste det upprepas. Det gäller alla våra rättsprinciper. Man måste påminna om dem tills de följs.

Leif Elinder

Rättelse:

I förra numret av GU Journalen föll en del av rubriken bort till Guy Heydens inlägg vilket gjorde rubriken obegriplig. Så här skulle rubriken sett ut: En holiars rekorderlig prorektor. GU Journalen beklagar felet.

Kommersiella intressen hotar oberoende

7 MARS I ÅR hade professorn i cell- och molekylärbiologi vid Karolinska institutet Johan Thyberg en debattartikel i Dagens Nyheter med titeln "Jävskultur styr medicinska elitforskare". Han påpekar att hans kollegor har bisysslor vid företag utanför universitetet direkt kopplade till deras forskningsfält, att detta medför risk för bristande objektivitet, och i värsta fall att forskningsresultat som missgynnar företagen tystas ned. Bara några dagar senare fick forskarna vid Göteborgs universitet ett nyhetsbrev om samverkan med omvärlden och utvecklingen av industriellt samarbete, i rätt entusiastiska tongångar. Man uppmuntrar särskilt forskning som kan utvecklas kommersiellt och lägger stor vikt vid kombinationen av forskare och entreprenör med kommersialism som främsta syfte. Och sammanblandningen av privata näringsintressen och offentligt finansierad aktivitet är sannolikt inte mindre vid Göteborgs universitet än vid Karolinska institutet. Men sammanblandningen har också andra tydliga konsekvenser. Den styr forskningens inriktning. Områden, där man inte kan tydliggöra kommersiella intressen, hamnar i skymundan. Dagens universitet med sina olika institutioner förvaltar en tradition av oberoende och frihet med rötter bl a i den Humboldtska universitetsmodellen, som skapades för nästan 200 år sedan. Humboldts universitet satte forskningen i främsta rummet. Den skulle vara fri och oberoende av andra intressen bortsett från att medicin, juridik och teologi fick finna sig i kontroll av sina aktiviteter från den filosofiska fakulteten, som garanterade ett oberoende gentemot andra intressen.

I dag är kontrollen formaliserad i olika regelverk, men fungerar den, och har de som skall kontrollera insikt om innebörden av vetenskapligt oberoende?

I den mycket välrenommerade vetenskapliga tidskriften *Nature* (11 nov. 2001) ställer man följande fråga: "Is the university-industrial complex out of control? Links between academia and industry are an increasing concern to academics and to society at large. The sectors should review their policies in order to sustain universities' public accountability".

Forskning handlar om objektiv beskrivning och analys av den verklighet vi befinner oss i, och ömsesidig kritisk granskning av varandras arbeten. Syftet är att nå så nära sanningen, som möjligt. Detta och nyfikenheten, inget annat skall driva forskarna framåt. Om detta inte förenar forskarna, om det är möjligheten för patentträtt och differentierad lönesättning baserad på kommersiell succé, som skall var drivande för aktiviteten så kommer detta att ha förödande konsekvenser på vilka områden man prioriterar och forskarnas trovärdighet. Ytterst handlar det om universitetens integritet och existensberättigelse.

Dag S Thelle, professor

HJÄRT-KÄRLINSTITUTIONEN, SAHLGRENSKA AKADEMIN, GU

Skriv till GU Journalens insändarsida,

e-post: gu-journalen@gu.se

Men skriv kort och kärnfullt, runt 350-400 ord, absolut inte mer än 700. Uppge alltid namn och adress till redaktionen, men i tidningen får du gärna vara anonym eller skriva under pseudonym. GU Journalen – som omfattas av de pressetiska reglerna – får inte lämna ut ditt namn. Redaktionen förbehåller sig rätten att korta insända manus. **Manusstopp:** 28 maj.

Att få rum och ge plats

Hur ger man nya studentgenerationer inriktade på ekonomi, teknik och naturvetenskap en kompletterande humanistisk bildning, nödvändig för att vi ska förstå den värld vi lever i med dess skilda kulturer, religioner och samhällssystem? Den frågepinnen lämnade Christina Rogestam till Lena Johannesson som svarar nedan.

ATT LÖPA STAFETT är en fråga om laganda och precision. Starten lika väl som överlämnandet utgör de passager i tid och rum som aldrig får klicka. Annars är det sekunderna och möjligheterna som rusar iväg istället. Möjligheter och tillfällen löper lätt iväg för oss som arbetar med ungdomar och deras förväntningar: de vistas hos oss några år, sedan försvinner de till andra

Stafettpinnen

stafetter i andra yrkesvärldar. Ofta tänker jag på hur väl det är, att de inte vet hur ofta de nämns i termer av "studentpeng", "håstar", "åpar", klocktimmar, och lokalhyror. Hur väl det är så länge de får tro, att deras ämnesval är något samhället stöder.

När studenter i konst- och bildvetenskap går in genom porten till Dicksonsgatan 2 kliver de bokstavligen in i konsthistorien. I detta hus bodde och verkade arkitekten Bjerke, som själv hade ritat det, och som var med och skapade Konstmuseet vid Götaplatsen. Det är en pedagogisk favör, att få föreläsa för dessa studenter och få lämna över stafetten till dem och säga: så här konkreta är kulturens traditioner! Gå in i dem, tag plats i dem! Varje gång jag går upp till UB, sommar som vinter, tänker jag: vilket vackert uterum 1923 års utställning lämnade efter sig, genom Näckrosparken och den långa öppna slänten ned mot Artisten! Och vilken unik kvalitetsarkitektur det annars så kvantifierande 1970-talet lämnade över till oss genom Humanisten, som elegant fyller upp backens krön och döljer sina många våningar bakom kullen. Entrén med sin generösa volym och övergång i restaurant och samlings-salar till höger, har sin lika generösa pendang till vänster i bibliotekets expeditionssal, mer lik en exklusiv hotellfoajé än ett katalogrum.

DESSA RUM ÄR skapade för att ge människor känslan av frihet och rymd, inte av instängdhet och begränsning. Det goda rummet är därför en central metafor för en levande samhällskropp. Fast ingen arkitektur i världen rår på den instängdhet som tentamensstress och skrivningsnoja utsätter en för. Och den tristaste miljö kan å andra sidan få liv, när man arbetar sig in i en ny forskningsuppgift och tid och rum upphävs. För vi lever även i inre rum, och dessa mentala rum kan under studietiden vara både mycket mer vidsträckta och mer begränsade än någonsin vår yttre omgivning och miljö. Det är väl därför våra studenter så sällan klagar på trängsel i föreläsning-, datorsalar

och grupprum och istället önskar sig mer lärarstödd tid för reflektion och analytisk träning, mer gruppövningar och samtal.

HISTORISK-FILOSOFISKA ämnen är översökta och kunde ta emot mycket fler studenter, om vi hade fler lärare – och därmed mer tid att erbjuda. Söktrycket till humaniora underskattas av statsmakterna, som inte analyserat varför unga människor vill få tillgång till den argumentativa precision och tolkningsträning som dessa ämnen bygger på. Med den osannolikt låga studentpeng som kostas på en humanist, går det ca sju humaniststudenter på en medicinarplats. Studenternas egen definition av vad som är matnyttigt för dem i det långa loppet tas således inte som den samhällssignal den är, om krav på kodavläsnings- och tolkningskompetens; trots att bl a medicinare, jurister, ekonomer läser humaniora för att fylla ut luckor just inom dessa fält. Sådana behov tillgodoses inte genom att, som nu skett, inrätta en ny myndighetskoloss som Levande Historia. Historien lever genom att prövas i nuet, och studenter måste få möta respekt för sitt studium av koder och kulturer över tid och i rum. Det är de som skall föra kunskapsstafetten vidare, och det är ett utbildningspolitiskt missstag att underskatta deras val av startbana. Humanvetenskaperna utgör idag en vital mötesplats för det mångkulturella samhället och den kritiska debatten.

Jag vill nu be dekanus Christer Ahlberger, själv historiker, att ta över pinnen och förklara varför kvalitativa frågor så ofta förvandlas till kvantitativa när vi talar om universitetet.

Lena Johannesson

PROFESSOR, INSTITUTIONEN FÖR KONST-
OCH BILDVETENSKAP

Det räcker inte med bara kunskap

”Svårare är att förvärva vishet än pärlor”, står det i bibeln. Vishetsdygden kräver mer än inläring och vilja och gynnas av ålder och erfarenhet. Kunskap är en första instans på vägen mot klokhet.

text: KAJSA ASKLÖF Illustration: EVA-LENA HEDVALL

ENLIGT DEN BUDDHISTISKA synen på vishet gäller det att rena sitt sinne från okunnighet, hat, begär och andra villfarelser för att alla positiva sidor ska kunna utvecklas till fullo. Ur kärlek och medkänsla föds sedan visheten.

Om världens ledare gjorde som Salomon i bibeln, när han som nyutnämnd kung fick önska sig precis vad han ville och bad om vishet istället för makt och pengar, så skulle många globala problem vara lösta.

I MYTER FRÅN olika kulturer finns det alltid någon figur som står för vishet. I vår egen finns Mimer, eller snarare hans huvud, i sin brunn under Yggdrasils rötter som Oden konsulterar vid behov. Klart är att kunskap och vishet är skilda saker. Fronesis är det ord för vishet som Aristoteles använde. Begreppet kunskap betstår, enligt Aristoteles, av tre delar – techne (teknik och instrumentellt kunnande som en läkares skicklighet med en skalpell), etik (att veta vad som är en god handling) samt fronesis (att veta vad som är klokt).

Den italienska filosofen Giovanni Pico della Mirandola varnade oss för intelligens som inte formas av tankar på Gud eller etik, eftersom den drar ned oss i djuriskhet där vi utvecklar värre och värre vapen för att förgöra varandra. Det var på 1400-talet. Att kunskap utan vishet är farlig har inte minst atombomben gett övertygande bevis för.

EN GÅNG I TIDEN, på 1200-talet, gick man till Paris för att skaffa sig kunskap. I den standardiserade grundutbildningen ingick studier i filosofi. Professor för 300 år sedan kunde den bli som lärde sig latin och det som stod i några böcker. Att göra nya upptäckter, forska, gjorde naturvetenskapliga män som Galileo Galilei och Linné i akademier vid sidan om universitetet.

I Sverige utformade vi senare universiteten efter Wilhelm von Humboldts tankar, där det var utvecklingen av studenten till en hel människa som var det centrala.

– Bildning var att få en omgestaltning av sig själv. Matematik och latin var mönsterämnen. Genom studier av dessa skulle man få en struktur för tänkande – en föreställning som dröjde sig kvar långt in på 1900-talet, säger Lennart G Svensson, professor i sociologi.

– På 1700- och 1800-talen kom den empiriska kunskapen in på universiteten, och revolutionerade dem. I och med det tog kunskap

pen form på ett helt nytt sätt, säger Lennart G Svensson.

Naturvetenskapen stod länge högt i kurs, speciellt på 50-talet, eftersom den ansågs bringa välstånd, men med 70-talet försvann den glada framtidstron.

– Hela den tekniska, industriella verksamheten ifrågasattes och man började inse att den kan förstöra miljön och bidra till den globala orättvisan, säger Bo Lindberg, professor i idé- och lärdoms historia.

HAN PÅPEKAR att fronesis är teoretisk kunskap som är modifierad och tempererad av erfarenhet. Det betyder att man inte ska driva något utöver gränsen för vad som är proportionerligt.

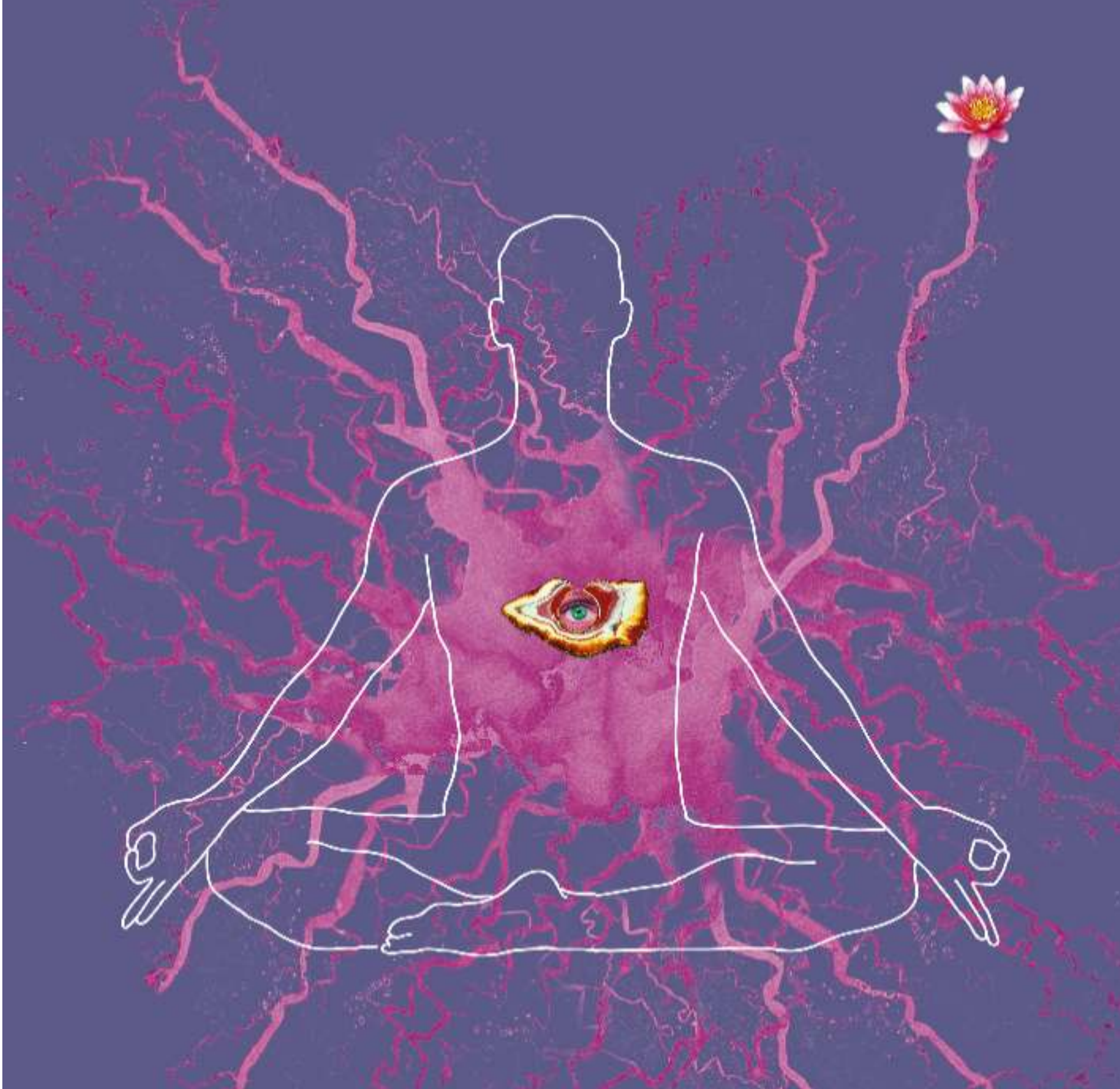
– Behöver vi alla pryklar konsumtionssamhället skaffar oss? Behöver vi kunskap om allt? Måste vi åka till Mars? säger Bo Lindberg.

Han menar att många processer i samhället idag är inriktade på att maximera, samtidigt som människor börjar längta efter att stanna upp och hinna uppleva de förbiillande ögonblicken.

– Det innebär besinning, men den står alltid i motsättning till det dynamiska. För närvarande låter måttfullhetens princip trevligare, men om inte den dynamiska fanns skulle vi snart råka i svårigheter eftersom utvecklingen skulle avstanna, säger Bo Lindberg.

Sven-Eric Liedman, professor i idé- och lärdoms historia, tycker att man ska hålla fast vid de stora existentiella frågorna om livet, döden och kärleken när man använder begreppet vishet. Där finns den gemensamma grunden som inte har ändrat sig så förskräckligt mycket genom årtusenden.

– Vi kan fortfarande uppfatta det som står i bibeln eller det som någon gammal kines sa för tusentals år sedan som vist.

Men det är inte säkert att bilderna är desamma även om de talar till oss. Sinnebilderna för döden var på 1600-talet benhusen i vilka de dödas skelett så småningom lades, barskrapade på allt de tillägnat sig under livet. Benknotarna vittnade på ett påtagligt sätt om att alla var lika inför döden och att livet definitivt hade ett slut.

– Nu är döden inte så påtaglig och vi uppfattar den snarast som ett dolt hot, kanske en katastrof. Men det som sas om döden då, talar omedelbart till oss även om bilderna idag är helt annorlunda.

En viktig ingrediens i visheten är medvetenheten om livets begränsning, anser Sven-Eric Liedman. Att tro att man kan bli oändligt gammal är att lida av hybris, den last som grekerna talade mest om. För dem var det viktigt att inte överskatta sig själv utan att se sina riktiga mått.

En del vill tala om kunskap som en färskvara och

” Vishet finns hos de ödmjuka.

ORDS. 11:2

något som köps vid behov som en konsulttjänst. Den ytliga kunskapen premieras, men för Sven-Eric Liedman är det den djupare kunskapen som är viktigast.

– Jag tror inte att man kan ha riktigt glädje av kunskap om den inte är djup.

Det han ser som den största risken idag är att en växande mängd människor står utanför viktiga sammanhang. Det är unga män som slutar skolan i för tid och som varken utbildar sig eller kommer in i arbetslivet. En del ägnar sig istället åt att skaffa sig kunskaper i hur man på kriminella vägar tar sig fram i tillvaron.

– Det blir en slags subkultur där den politiska aktiviteten är noll. De är en motsvarighet till direktörerna som löper amok i löneligan. De är också asociala element fast på ett annat sätt.

Viss kunskap försvinner obemärkt ur historien eftersom den förefaller allt för vittgående och fantastisk. Ett exempel som Sven-Eric Liedman nämner är amerikanen Barbara McClintock, vars genforskningsansåg i det närmaste oseriös och inte erkändes förrän hon hade passerat ordinarie pensionsåldern med många år.

– Varje vetenskaplig institution måste ha en viss tröghet, men ibland blir gränserna farliga, för det omöjliga kan vara möjligt.

Det gäller att vara bäst

VÄRLDEN KRYMPER med allt mer internationaliserade ekonomier, snabba kommunikationer och globaliserade företag. Det innebär stora möjligheter men också en knivskarp konkurrens.

Sverige är ett litet land, för oss gäller det inte bara att vara bra – utan bäst. Vi ligger idag i internationell toppposition inom en rad områden. Men vi behöver bli ännu bättre. En nyckel heter utbildning och forskning.

Vi har idag en utbildning med bredd – att ta tillvara alla människors möjligheter är för mig en hörnpelare i politiken. Det har gett oss kvalificerad arbetskraft med generellt hög utbildningsnivå. Vi har en öppenhet mot omvärlden som gör att vi kan ta tillvara det bästa från andra håll. Med utbildning och forskning blir vi kvalificerade konsumenter. Därmed blir Sverige intressant för företag att investera i, vilket i sin tur driver ekonomin framåt.

Det här är vi bra på. Men vi måste jobba på att bli ännu bättre.

Vi behöver mer inspiration och erfarenhet från olika håll i världen. Jag vill därför att fler svenska ungdomar studerar utomlands och att fler utländska ungdomar studerar vid svenska universitet. Att vi får fler utländska forskare vid våra forskningscentra och fler svenska som en period arbetar utomlands.

JAG HAR SJÄLV studerat och arbetat utomlands och vet vilken fantastisk stimulans detta kan vara.

Sverige är ett av de länder i världen som satsar mest på forskning och utveckling. Utifrån denna styrkeposition ska vi bygga vidare. Vi ska förbättra vårt innovationsklimat och bli bättre på att omsätta kunskap och idéer till kommersiella projekt.

Ett led i detta blir vår satsning på riskkapital för tidiga skeden, så kallad finansiering, som inleds från halvårsskiftet i år. Det är något jag prioriterat högt. En idé kan vara aldrig så bra, men utan kapital blir det ingen produkt eller tjänst, inget företag, inga jobb och ingen tillväxt.

En annan åtgärd är satsningen på 100 miljoner kronor för tillämpad industriforskning inom IT och telekom.

Vi behöver också fortsätta utveckla samarbetet mellan utbildning och näringsliv. Regeringen har byggt ut högskolor i hela landet, som blivit naturliga nav för utveckling både för människor och för näringsliv. Under hela 90-talet har universitet, högskolor, näringsliv och andra samhällsaktörer knutits mer och mer samman. Den utvecklingen behöver fortsätta genom ökad rörlighet mellan forskning och industri och genom att universitet och högskolor sätter innovationsperspektivet högt på dagordningen.

Jag tror mycket på de forskarbyråer som byggs upp runt om i Sverige. Här kopplas den akademiska världen samman med näringslivet. Kunskap och idéer gifts ihop

och omvandlas till livskraftiga företag och jobb.

Göteborg har ett utmärkt exempel i den inkubator för unga kunskapsföretag från Göteborgs universitet och Chalmers, "Framtidens företag", som jag invigde i januari. Det är fantastiskt spännande och inspirerande att se all den kreativitet, kunskap och entreprenörsanda som finns samlad här.

VÄLFÄRDSAMHÄLLET är grunden och motorn för utveckling och tillväxt. Det ger stadga och trygghet och öppnar breda möjligheter för individen. Trygga människor vågar vara nyfikna och är inte lika rädda för det okända.

Därför har Sverige ett bra utgångsläge. Vi har ofta varit öppnare för intryck från omvärlden och villigare till förändring än våra konkurrentländer.

Göteborg är bra på detta. Jag brukar ofta citera Göran Johanssons ord om robotiseringen, när han var metallordförande på SKF: "Jag är inte rädd för den nya tekniken, jag är rädd för den gamla tekniken. Det är den gamla tekniken som är ett hot mot jobben."

Göteborg har under generationer präglats av utbyte med omvärlden. Så har staden också framgångsrikt hantlat de senaste decenniernas förändringar och omvandlingsstryck, bland annat genom ett målmedvetet klusterbyggande inom logistik, telematics, fordonssäkerhet, bio-

teknik och IT. Idag kan vi bevittna Volvos stadsjeeps segertåg över världen.

Göteborgs universitet med Handelshögskolan och Chalmers är ett självklart nav i utvecklingen av Göteborgsregionen.

Och utvecklingen i storstäderna är avgörande för hela Sveriges tillväxt.

Som näringsminister och göteborgare känner jag mig dubbelt engagerad i Göteborgs utveckling.

Jag vill också se att ännu fler orter i Sverige tar till sig av det som Göteborg är bra på – öppenhet, förändringsbenägenhet och en egen stark identitet.

Sverige sticker ut, syns i världen – låt oss gemensamt se till att vi fortsätter med det.

Leif Pagrotsky

Näringsminister